

GÖTEBORGS UNIVERSITET
INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

We are the Harry Potter generation

En kvalitativ studie om
litteratur, ungdomskultur och empowerment.

Socionomprogrammet

C- uppsats 2011

Författare: Åza Svensson

Handledare: Manuela Sjöström

Abstract

Titel **We are the Harry Potter generation** – en kvalitativ studie om litteratur, ungdomskultur och empowerment.

Författare Åza Svensson

Nyckelord Harry Potter, ungdomskultur, fandom, empowerment

Miljontals barn, ungdomar och vuxna världen över har läst böckerna och sett filmerna om trollkarlslärlingen Harry Potter. Några av ungdomarna har sökt sig vidare till den fankultur, eller Harry Potter-fandom, som har uppstått runt om i världen och även i Sverige. I den här studien beskriver sju ungdomar vilken betydelse Harry Potter-fandomen och berättelsen om Harry Potter har haft för dem. Syftet med undersökningen är att *bidra med ökad kunskap om den betydelse som det ungdomskulturella fenomenet Harry Potter kan ha haft för ungdomar.*

Studien är genomförd med kvalitativ metod. Empirin består av sju halvstrukturerade intervjuer med ungdomar mellan 17 och 23 år som har läst böckerna om Harry Potter och som är aktiva inom Harry Potter-fandomen. Den teoretiska ramen består framför allt av teorier om identitet, kapital och empowerment.

Studiens resultat visar att det ungdomskulturella fenomenet Harry Potter verkar ha haft en stor betydelse för flera av informanterna i samband med deras identitetsutveckling och identitetsarbete. I berättelsen om Harry Potter har de funnit rollfigurer att identifiera sig med och inom Harry Potter-fandomen har de fått likasinnade vänner. Såväl i berättelsen som i fandomen har de dessutom hittat ideal som stämmer överens med vilka de vill vara. Tack vare Harry Potter-fandomen har några av ungdomarna också för första gången fått uppleva ett innanförskap. Bland jämnåriga på högstadiet kände de sig annorlunda och utanför men inom Harry Potter-fandomen blev de en del av en gemenskap. Fandomen verkar också ha varit en arena för empowerment. Majoriteten av informanterna betraktar sig själva som ”nördar” och några av dem säger att gemenskapen inom fandomen har hjälpt dem att bli ”stolta nördar”. Studien visar också att flera av ungdomarna har genomgått läroprocesser inom fandomen. Några har lärt sig att spela instrument, andra har fått erfarenhet av att organisera konvent och konserter och ytterligare någon har utvecklat sin sociala kompetens.

Tack!

Jag vill rikta ett stort tack mina informanter som har delat med sig av sina berättelser om vad Harry Potter och Harry Potter-fandomen har betytt för dem.

Jag vill också tacka min handledare, Manuela Sjöström, för tålamod, engagemang, uppmuntran och proffsig vägledning.

Slutligen tack och puss till Ola, Freja och Saga. Det är ni som är mitt Hogwarts.

Göteborg 14 februari 2011

Åsa Svensson

Innehållsförteckning

1. Prolog	5
1.1 Problemformulering.....	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Centrala begrepp.....	6
2. Bakgrund	7
2.1 Böcker och filmer om Harry Potter	7
2.2 Berättelsen om Harry Potter.....	8
2.3 Den svenska Harry Potter-fandomen	8
2.4 Ungdomskulturforskning.....	9
3. Tidigare forskning	10
3.1 Urval.....	10
3.2 Kapitlets disposition	11
3.3 Forskning om ungdomar och fantasy litteratur	11
3.3.1 <i>Fantasy litteratur och identitetsutveckling</i>	11
3.3.2 <i>Hopp och mening i Harry Potter</i>	12
3.3.3 <i>Magisteruppsatser om ungdomars läsning av fantasy</i>	12
3.4 Forskning om fandomkulturer	13
3.4.1 <i>Fandomen – ett utopiskt ”sambälle”</i>	13
3.4.2 <i>Kanadensisk Harry Potter-fandom</i>	13
3.5 Ungdomskulturella läroprocesser.....	14
3.6 Ungdomars fritid i det senmoderna samhället	14
4. Teoretisk referensram	15
4.1 Kapitlets disposition	15
4.2 Ungdomar och identitet	15
4.2.1 <i>Den viktiga identifikationen</i>	15
4.2.2 <i>Kamratgruppens betydelse</i>	16
4.2.3 <i>Ungdomar och identitet i ett senmodernt sambälle</i>	16
4.3 Litteratur som ungdomskultur.....	17
4.3.1 <i>Läsning som övergångsfenomen och verklighetsflykt</i>	17
4.3.2 <i>Kontakt med känslor och kontroll av känslor</i>	17
4.3.3 <i>Läsning som lek, vila och bekräftelse</i>	18

4.4 Teori om empowerment.....	18
4.5 Bourdieus teori om kapital.....	19
5. Metod	19
5.1 Förförståelse.....	19
5.2 Metodval.....	20
5.3 Informanter.....	20
5.3.1 <i>Urval av informanter</i>	20
5.3.2 <i>Presentation av informanter</i>	21
5.4 Avgränsningar.....	22
5.5 Genomförande.....	22
5.5.1 <i>Litteratursökning</i>	22
5.5.2 <i>Interjuer</i>	22
5.5.3 <i>Tolkning och analys</i>	23
5.6 Reliabilitet och validitet.....	24
5.6.1 <i>Reliabilitet och validitet inom kvalitativ forskning</i>	24
5.6.2 <i>Uppsatsens reliabilitet och validitet</i>	25
5.7 Etiska överväganden.....	26
6. Resultat och analys	26
6.1 Berättelsen om Harry Potter och dess betydelse för ungdomarna.....	26
6.1.1 <i>Med en fot i Harry Potters värld</i>	26
6.1.2 <i>Att få läsa om någon som är lik en själv</i>	29
6.1.3 <i>Något att tro på</i>	32
6.2 Harry Potter-fandomens betydelse för ungdomarna.....	34
6.2.1 <i>Nostalgi, eufori & innanförskap</i>	34
6.2.2 <i>"Javisst, jag är nörd!"</i>	36
6.2.3 <i>Läroprocesser</i>	38
7. Epilog	39
7.1 Sammanfattning och slutsatser.....	39
7.2 Uppsatsens generaliserbarhet.....	41
7.3 Avslutande diskussion.....	42
7.4 Förslag på vidare forskning.....	42
Litteraturlista.....	43
Intervjuguide.....	46
Informationsbrev.....	47

1. Prolog

Miljontals barn, ungdomar och vuxna världen över har läst böckerna och sett filmerna om trollkarlslärlingen Harry Potter (Unnerståle, 2005). För många har det förmodligen inneburit en stunds förströelse, en spännande historia som fångslat under en period, men som bleknat bort sedan böckerna slagits igen och ljuset i biografialongen slocknat. För andra är det annorlunda. De har hållit fast vid berättelsen om Harry Potter och sökt sig vidare till den fankultur, eller Harry Potter-*fandom*, som har uppstått runt om i världen, och även i Sverige. Den svenska Harry Potter-fandomen har varit ordentligt aktiv sedan 2007 och med jämna mellanrum arrangeras fortfarande konvent, rockkonserter och fikaträffar av och för Harry Potter-fans.

I den här uppsatsen får du träffa sju ungdomar, sex tjejer och en kille, som har vuxit upp med Harry Potter och som fortfarande är aktiva inom Harry Potter-fandomen. De flesta av dem läste sin första Harry Potter-bok när de gick på lågstadiet, i början av 2000-talet. När den sista Harry Potter-boken kom på svenska 2007 hade de blivit tonåringar. Här beskriver de vad berättelsen om Harry Potter och deras engagemang i Harry Potter-fandomen har betytt för dem. Studien är på sätt och vis retrospektiv eftersom ungdomarna är mellan 17 och 23 år idag och kan titta tillbaka på den betydelse som Harry Potter har haft för dem under deras uppväxt. Å andra sidan är samtliga ungdomar alltså fortfarande aktiva inom fandomen och därmed fyller berättelsen om Harry Potter än idag en viktig funktion i deras liv.

1.1 Problemformulering

Ungdomskulturforskare har länge studerat de ungas estetiska aktiviteter. Till att börja med ställde man olika subkulturer i centrum. Numera har perspektivet breddats till att omfatta även vanliga ungdomar och hela deras "vardagskultur". Men man intresserar sig främst för hur ungdomar använder sig av sin egen kropp och av musik och bilder. De litterära texterna har man nästan inte alls brytt sig om (Boëthius, 1992, s. 241).

Citatet ovan är hämtat ur ett kapitel som litteraturvetaren Ulf Boëthius skrivit i en antologi om svensk ungdomskulturforskning från 1992. Boëthius text har några år på nacken, men efter att ha sökt i databaser efter senare ungdomskulturforskning uppfattar jag det som att forskning om ungdomskultur där *litteratur* står i centrum fortfarande är ovanlig.

Ungdomskulturforskaren Ove Sernhede menar att moderna ungdomskulturer ska betraktas som ett svar på unga människors behov av att bearbeta sociala, psykiska, kulturella och existentiella villkor (Sernhede, 2009). Enligt Sernhede har dagens föränderliga samhälle – på gott och ont – gjort det omöjligt för ungdomar attoreflekterat följa i sina föräldrars fotspår. Sernhede menar att alla unga människor i det moderna samhället på egen hand måste ta sig igenom ett mödosamt identitetsarbete och han anser att ungdomskultur är en viktig arena i det här arbetet (Sernhede, 2009).

Mot bakgrund av ovanstående menar jag att det är intressant och relevant att betrakta informanternas engagemang i Harry Potter som ett ungdomskulturellt fenomen och undersöka vilken betydelse de själva beskriver att berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen har haft för dem. Sernhedes (2009) utgångspunkt är alltså att moderna ungdomskulturer kan säga oss något om unga människors behov av att bearbeta sociala,

psykiska, kulturella och existentiella villkor. I linje med detta anser jag att uppsatsen bör ha hög relevans för det sociala arbetets praktik.

1.2 Syfte och frågeställningar

Mitt syfte med den här uppsatsen är att bidra med ökad kunskap om den betydelse som det ungdomskulturella fenomenet Harry Potter kan ha haft för ungdomar. Till min hjälp har jag tagit följande forskningsfrågor:

- *Vilken betydelse har berättelsen om Harry Potter haft för ungdomarna i studien?*
- *Vilken betydelse har Harry Potter-fandomen haft för ungdomarna i studien?*

1.3 Centrala begrepp

Det senmoderna samhället. Moderniseringen av västvärlden har pågått ända sedan det borgerliga samhället växte fram på 1500-talet (Fornäs, 1994). Men enligt ungdomskulturforskaren Johan Fornäs har moderniseringsprocessen blivit än mer genomgripande under de senaste sextio åren. Den har kommit att omfatta hela vår jord och tränga djupt in i våra vardagsliv. Fornäs menar att vi lever i ett senmodernt samhälle som kännetecknas av global rörlighet, etermedier, datorisering av både samhälle och fritid, skiftande relationer mellan kön och klasser och förändrade normer och uppväxtvillkor (Fornäs, 1994).

Adolescens. Begreppet adolescens härstammar från psykoanalytisk tradition och används för att analysera hur unga människors inre psykologiska värld förändras och hur de efter hand frigör sig från sina föräldrar och skapar en egen identitet (Lalander & Johansson, 2002). Den klassiska adolescensen beskrivs som ett antal faser där den unge successivt riktar mindre psykisk energi mot sina föräldrar och mer psykisk energi mot kamrater, idoler och det egna självet (Sernhede, 1995). Adolescensen präglas av en pendling mellan regression (extrem längtan efter trygghet och beroende) och progression (längtan efter frigörelse och ökad mognad) (Lalander & Johansson, 2002).

Identitet. Jag använder mig av psykiatrikern och psykoanalytikern Jan Ramströms identitetsbegrepp (Ramström 1994). Ramström delar in identiteten i en *individuationsaspekt* och en *integrationsaspekt*. Individuationsaspekten av identiteten handlar om att känna sig som en unik individ som visserligen är mångfasetterad men ändå densamma oavsett tid och rum. Integrationsaspekten däremot, har att göra med vem man är i relation till andra människor och grupper och till övergripande värdesystem, religioner och ideologier. Enligt Ramström är de här två aspekterna delar av en helhet och inbördes beroende av varandra (Ramström, 1994).

Identitetsutveckling och identitetsarbete. Enligt klassisk utvecklingspsykologisk teori betraktas identitetsutveckling som en linjär process som alla ungdomar genomgår och som i bästa fall resulterar i en "fullbordad identitet" (Johansson, 2006). Enligt modernare, sociologisk, teori om "identiteten i det senmoderna samhället" menar man istället att människors "identitetsarbete" pågår från vaggan till graven under stark påverkan av informationssamhällets alla budskap. Enligt Johansson saknas en modern teori som ringar in såväl de psykologiska som de sociologiska aspekterna av identitetens tillblivande. Jag har

därför valt att använda mig av såväl klassisk som modern teori om identitet i min uppsats (Johansson, 2006).

Empowerment. I den här uppsatsen syftar empowerment på den process som uppstår när människor som känner sig maktlösa skaffar sig en styrka som får dem att ta sig ur sin maktlöshet (Askheim & Starrin, 2007).

Ungdomar. Mina informanter är mellan 17 och 23 år och några av dem skulle kanske betrakta sig själva som ”unga vuxna”, snarare än som ungdomar. Jag kommer av praktiska skäl ändå att referera till informanterna som ”ungdomar”. Dessutom är den här studien till stor del retrospektiv, det vill säga informanterna berättar om sin tonårsperiod, eller till och med om sin sena barndom.

Ungdomskultur. I den här uppsatsen syftar begreppet *ungdomskultur* på ”de stilar, värderingar och ideal som uttrycks i medier och i ungdomars verksamheter under en viss tid och som utmärker just unga i relation till vuxna och/eller barn” (Lalander & Johansson, 2002, s 11). Under en och samma tid finns det förstås flera parallella ungdomskulturer som skiljer sig åt när det gäller till exempel stil och ideal. De kulturella uttryck, ideal och värden som ungdomarna inom Harry Potter-fandomen ger uttryck för kan betraktas som en *gruppkultur* inom den samtida ungdomskulturen (Lalander & Johansson, 2002).

Fandom. Enligt Nationalencyklopedin uppstod begreppet *fandom* i USA i slutet av 1920-talet. Begreppet syftar på ”dem som i någon aktiv form manifesterar sitt intresse för science fiction” (www.ne.se).

Fantasy och fantastiska berättelser. Nationalencyklopedin beskriver *fantasy* som ”litteratur, film eller annan konst som varken är mimetisk, dvs. verklighetsefterbildande, eller försöker rationellt övertyga om realismen i sitt spekulativa innehåll (som science fiction)” (www.ne.se). Det finns flera undergrupper till fantasy och berättelsen om Harry Potter kan betraktas som en *fantastisk berättelse* (www.ne.se). En fantastisk berättelse vänder sig framför allt till barn och ungdomar, påminner om folksagan och utspelar sig oftast i två parallella världar, en realistisk och en mytisk. I en fantastisk berättelse brukar man belysa grundläggande etiska frågeställningar som till exempel kampen mellan gott och ont (www.ne.se).

2. Bakgrund

2.1 Böcker och filmer om Harry Potter

Den engelska författaren Joanne Kathleen (J.K.) Rowling har skrivit sju böcker om trollkarlslärlingen Harry Potter mellan 1997 och 2007 (www.pottersajten.com). Böckerna har översatts till 67 olika språk och sålts i över 400 miljoner exemplar världen över (www.guardian.co.uk). Den första Harry Potter-boken på svenska kom 1999. Samtliga böcker har filmatiserats och blivit stora publikframgångar (www.ne.se, 5). Den sjunde och sista boken är uppdelad i två filmer. Den första av dessa hade sverigepremiär i november 2010 och den andra kommer att ha svensk premiär i juli 2011.

2.2 Berättelsen om Harry Potter

I J.K. Rowlings böcker får vi följa den unge trollkarlslärlingen Harry Potter från det att han fyller elva år tills han blir sjutton. När Harry är ett år gammal blir hans föräldrar dödade av den onde trollkarlen Lord Voldemort. Harry placeras hos sin moster och morbror där han växer upp i skuggan av sin jämnårige kusin Dudley, konstant hånad och åsidosatt. När Harry fyller elva år flyger en uggla in genom fönstret till hans pojkrum. I ugglans näbb sitter ett brev som tillkännager att Harry har blivit antagen till trollkarlsskolan Hogwarts, där det visar sig att även hans föräldrar varit elever. Harrys liv tar nu en ny vändning och han tillbringar en stor del av sin uppväxt på internatskolan Hogwarts, ett enormt gammalt slott på den skotska landsbygden. På Hogwarts finns fyra elevhem; Gryffindor för de modiga, Slytherin för dem som är sluga, Hufflepuff för de flitiga och Ravenclaw för de smarta. Harry hamnar i Gryffindor där han lär känna Ron och Hermione, vilka blir hans följeslagare genom hela bokserien. Under åren på Hogwarts utkämpar Harry och hans vänner många strider mot den onde trollkarlen Lord Voldemort. Det visar sig att Harry och Lord Voldemort har fått en särskild förbindelse sedan Lord Voldemort dödade Harrys föräldrar. För att Lord Voldemort ska kunna bli trollkarlsvärldens härskare måste han först förgöra Harry. Berättelsen innehåller ett otal betydelsefulla rollfigurer, till exempel professor Dumbledore, klok rektor på Hogwarts, Hagrid, halvjätte och lärare i skötsel och vård av magiska djur, Snape, gåtfull lärare i trolldryckskonst och Dobby, husalf och obetald tjänare som längtar efter frihet. I centrum för berättelsen står magi – såväl i stort som i smått. Tallrikar diskas med hjälp av magi, kroppsskador läks med hjälp av magi och, inte minst, striden mot Lord Voldemort förs med hjälp av magi.

2.3 Den svenska Harry Potter-fandomen

De flesta av mina informanter berättar att de fick sin första kontakt med den svenska Harry Potter-fandomen via webbplatsen Hogwarts.nu. Hogwarts.nu var en svensk internet-community med Harry Potter-tema som hölls öppen mellan 2001 och 2006 (www.henrikskotth.se). Som mest hade Hogwarts.nu mellan 100 000 och 150 000 medlemmar (www.henrikskotth.se). Några av informanterna berättar att de brukade gå på ”Hoggy-träffar”, fikaträffar för Harry Potter-fans som arrangerades av ungdomar som hade träffats på Hogwarts.nu. Efterföljaren till Hogwarts.nu blev Fenixforum.se, ett internetforum som övergick till att heta Fefo.se och som fortfarande finns på webben. Det som förr kallades ”Hoggy-träffar” heter idag ”Fefo-träffar”. Sedan några år finns fler svenska Harry Potter-fansidor på nätet, till exempel Svenska Harry Potter-fans och Pottersajten.

Enligt mina informanter verkar det som att den svenska Harry Potter-fandomen fick ordentlig fart i samband med att den sjunde och sista Harry Potter-boken kom ut 2007. Flera av ungdomarna berättar att Harry Potter-fandomen började koka ordentligt både på internet och i köerna till bokhandeln i samband med att ”*Harry Potter och dödsrelikerna*” (Rowling, 2007) kom. När denna sjunde och sista bok väl var utläst enades fansen om att Harry Potter-eran inte fick ta slut. Sånär berättar Malin, en av informanterna:

Sen när boken kom, då kände man ju inte ”Okej, nu kan mitt liv bli som vanligt igen”, utan det som kändes då var ju... liksom ’Åh nej, tar det slut, vad ska jag göra nu med mitt liv?’. Och... vi var ju då ett... ett antal i Sverige som bestämde oss för att ”Nej, det är inte slut än” och, liksom... fortsatte.

Ett första konvent, *Rememberall 2007*, ordnades i Stockholm. Detta följdes av många konvent, till exempel *Erised 2008* i Täby och *We are the Harry Potter-generation* i Karlstad 2009. Det var

också i samband med att den sista Harry Potter-boken hade kommit ut som den svenska wizard-rocken tog form. Wizard-rock är Harry Potter-fansens alldeles egna musikgenre som kännetecknas av att låttexterna alltid är relaterade till berättelsen om Harry Potter. Under en kort period 2007 bildades ett stort antal wizard-rockband inom fandomen och flera wizard-rockkonserter har arrangerats under de senaste åren. I augusti 2010 spelade wizard-rockens pionjärer, det amerikanska wizard-rockbandet *Harry And The Potters*, på flera orter i Sverige, vilket blev en höjdpunkt inom den svenska fandomen.

Alla mina informanter uppger att tjejer är i absolut majoritet inom Harry Potter-fandomen, åtminstone är det detta som återspeglas vid konvent och på wizard-rockkonserter och andra träffar. Mina informanter uppskattar att de flesta som är aktiva inom fandomen nu är ungefär mellan 16, 17 och drygt 20 år. De äldsta ungdomarna har alltså "vuxit upp tillsammans med Harry Potter" under den period som böckerna kommit ut. Men informanterna berättar också att det finns några enstaka inom fandomen som är ännu äldre och att ganska många är yngre, ända ner till 12, 13 år. Några av mina informanter säger att det finns många barn som är aktiva på forumen och hemsidorna, men som inte deltar på de träffar som ordnas runt om i landet. Den svenska Harry Potter-fandomens storlek är omöjlig att uppskatta, särskilt om man räknar in de Harry Potter-fans som bara är aktiva på internet. Till konvent och wizard-rockkonserter brukar ett 50-tal ungdomar komma.

I juli 2011 har den allra sista Harry Potter-filmen premiär och det är svårt att veta vad som kommer att hända med Harry Potter-fandomen därefter. Enligt en av mina informanter dyker det just nu upp ganska många nya, unga Harry Potter-fans på internet och kanske kommer de att vara med och föra fandomen vidare. En annan av mina informanter berättar att hon själv egentligen börjar växa ifrån sitt intresse för Harry Potter men att hon ändå vill engagera sig, för den yngre generationens skull. En tredje informant säger att det känns som att ett kapitel i hennes liv slutar nu och att hon, precis som Harry Potter, måste börja växa upp. Men hon säger också: "jag kommer alltid att vara Harry Potter-fan, vad som än händer".

2.4 Ungdomskulturforskning

Under 1950-talet expanderade tonårskulturen och amerikanska forskare beskrev den som homogen och extremt inriktad på konsumtion och fritid (Lalander & Johansson, 2002). Detta synsätt kritiserades på 1970-talet av brittiska forskare inom den så kallade Birminghamskolan. De menade att det fanns olika ungdomskulturer - *subgrupper* och *motkulturer* - och att dessa var tydligt indelade utifrån klasstillhörighet. Enligt Birminghamskolans forskare bestod subgrupperna av arbetarklassungdomar som försökte hantera sina föräldrars förlorade status, medan motgrupperna innehöll medelklassungdomar som kritiserade det rådande samhällssystemet. Birminghamskolans teorier kom att bli en förebild för svenska ungdomskulturforskare under 1970-talet och här var det till exempel raggare och mods som studerades utifrån ett klassperspektiv (Lalander & Johansson, 2002). I och med att det svenska välfärdssamhället så småningom växte fram blev begreppet klass inte längre det viktigaste inom ungdomskulturforskningen, utan man började också fokusera på kön och etnicitet (Lalander & Johansson, 2002).

Enligt Lindgren (2009) är dagens svenska ungdomskulturforskning ganska konturlös och framför allt fokuserad på allmänna analyser av modernitet. Lindgren jämför med perioden mellan 1987 och 1994 då han menar att svensk ungdomskulturforskning hade en tydlig identitet tack vare att forskare från olika vetenskapliga fält samlades inom *Forskningsprogrammet Ungdomskultur i Sverige* (FUS). Lindgren säger att dagens brist på en tydlig, svensk

ungdomskulturforskning delvis kan ha att göra med att de forskare som tidigare kallades "ungdomskulturforskare" nu går under nya epitet som till exempel "musikforskare" eller "genusforskare" (Lindgren, 2009). Att ungdomskulturforskning har en så uttalat tvärvetenskaplig karaktär verkar, så som jag uppfattar det, både vara en tillgång och en black om foten. Jag menar att litteraturvetaren Ulf Boëthius synpunkter (i en antologi som gavs ut av FUS 1992) är ett exempel på att tvärvetenskapligheten kan vara ett problem (Boëthius, 1992). Boëthius ansåg att svenska ungdomskulturforskare hade intresserat sig alldeles för lite för hur ungdomar använder sig av litterära texter som estetisk verksamhet. Han menade att *litteraturforskare* hade fokuserat allt för mycket på strikt litteraturvetenskapliga frågeställningar och sällan tagit de unga läsarnas perspektiv. Han misstänkte samtidigt att många *ungdomskulturforskare* var skeptiska mot skönlitteratur eftersom de förknippade den med en "traditionell vuxendominerad finkultur" (Boëthius, 1992, s 242).

3. Tidigare forskning

3.1 Urval

Enligt Boëthius (1992) har ungdomskulturforskare intresserat sig alldeles för lite för hur ungdomar använder sig av litterära texter. Kanske är avsaknaden av ungdomskulturforskning om fenomenet Harry Potter ett exempel på detta. När det gäller Harry Potter som *litterärt* fenomen har jag funnit gott om studier där forskare från olika vetenskapliga discipliner analyserar berättelsen utifrån en mängd infallsvinklar, men sällan utifrån ungdomars perspektiv. Det finns också ett antal undersökningar från det humanistiska fältet där framför allt barns läsning av Harry Potter studerats. Försäljningssuccén Harry Potter är även väl studerad av forskare inom media- och kommunikationsvetenskap. När det gäller Harry Potter som *ungdomskulturellt* fenomen har jag bara hittat två studier, en amerikansk och en kanadensisk. I den amerikanska undersökningen, "*Apprentice Wizards Welcome, Fan Communities and the Culture of Harry Potter*" av Rebecca Sutherland Borah (Sutherland, 2002) beskrivs deltagare i amerikansk Harry Potter-fandom på internet med avseende på till exempel ålder och kön. Jag använder mig inte av denna studie eftersom jag menar att den faller utanför mitt undersökningsområde. Den kanadensiska studien används i min uppsats och jag beskriver den mer utförligt längre fram i detta kapitel. Jag vill också nämna Christina Ohlin-Schellers forskning som bland annat bygger på intervjuer med flickor som skriver fanfiction på internet (Ohlin-Scheller, 2009). Fanfiction är texter som baseras på rollfigurer från redan kända verk, som till exempel böckerna om Harry Potter. Eftersom Ohlin-Schellers studie har en pedagogisk ansats och fokuserar på fanfiction har jag valt att inte använda mig av den i min uppsats. Det finns, vid sidan av studier om Harry Potter, en mängd vetenskapliga arbeten om ungdomars läsning av skönlitteratur, men då oftast med en tydlig könsuppdelning. Ett exempel på detta är Maria Ulfgårds avhandling "*För att bli kvinna – och av lust: en studie i tonårsflickors läsning*" från 2002. Jag menar att den här typen av studier hamnar vid sidan av mitt undersökningsområde. När det gäller övrig ungdomskulturforskning finns en mängd studier om till exempel ungdomar och hiphop, skateboardåkande ungdomar, emo-kultur och "hästtjejer". Jag har valt att använda en liten del ur Fornäs, Lindberg och Sernhedes forskning om rockmusikspelande ungdomar från 1989 (Sernhede, 1996), vilken presenteras längre fram i

kapitlet. För övrigt uppfattar jag det som att studier om fandomkulturer passar bäst när det gäller att förstå den betydelse som Harry Potter kan ha haft för mina informanter och jag presenterar därför sådan forskning i detta kapitel.

3.2 Kapitlets disposition

- I början av kapitlet presenterar jag forskning med relevans för den betydelse som *berättelsen* om Harry Potter har haft för mina informanter. Här återfinns Dalquist, Lööv och Miegel (1992), som har studerat fantasy litteratur och identitetsutveckling och Sharon Black (2003), som har undersökt vilken betydelse berättelsen om Harry Potter kan ha för ungdomar. Dessutom redovisas resultatet av två magisteruppsatser med fokus på ungdomars läsning av fantasy.
- Därefter presenterar jag forskning med relevans för den betydelse som Harry Potter-fandomen har haft för informanterna. Först beskrivs Jenkins (1992) klassiska forskning om fandomkulturer och därefter bachelor-studenten Proctors (2009) studie om kanadensisk Harry Potter-fandom.
- Många fans upptäcker färdigheter och förmågor hos sig själva när de blir delaktiga inom en fandom (Jenkins 1992). Detta resultat kände jag igen efter att ha intervjuat mina informanter. Jag har därför också valt att lyfta fram Fornäs, Lindberg och Sernhedes forskning från 1989 om ungdomskulturella läroprocesser (Sernhede, 1996).
- Nilsson (1998) menar att valet av fritidsaktivitet bidrar till att ge ungdomar en identitet och ett värde både i sina egna och i andras ögon. Slutligen har jag därför också valt att presentera Nilssons forskning om ungdomars fritid i det senmoderna samhället.

3.3 Forskning om ungdomar och fantasy litteratur

3.3.1 Fantasy litteratur och identitetsutveckling

I en antologi om ungdomar, identitet och mening från 1992 beskriver sociologerna Ulf Dalquist, Tomas Lööv och Fredrik Miegel hur unga män använder sig av fantasy litteratur som ett redskap i sin manliga identitetsutveckling (Dalquist, Lööv & Miegel, 1992). När kapitlet skrevs hade böckerna om Harry Potter ännu inte kommit och författarna menade att fantasykulturen är fylld av kraftfulla rollfigurer som framför allt *pojkar* kan identifiera sig med. De förutspår att fantasy som ett ungdomskulturellt fenomen är på frammarsch i Sverige och menar att det är viktigt att ta detta på allvar och inse den viktiga funktion som fantasyrelaterade aktiviteter fyller i ungdomars liv. De menar också att massmedierna har gjort det möjligt för ungdomar att söka identifikationsobjekt utanför föräldra- och kamratkretsen (Dalquist, Lööv & Miegel, 1992). Majoriteten av ungdomarna i min studie är visserligen tjejer, men jag anser ändå att flera av forskarnas slutsatser är användbara. Denna slutsats går i linje med resultatet i Siv Johanssons (2001) magisteruppsats vilken beskrivs på nästa sida. Enligt Johansson har fantasy relevans även för kvinnlig utvecklingspsykologi.

Enligt författarna är kampen mellan gott och ont typisk för fantasyberättelsen (Dalquist, Lööv & Miegel, 1992). Fantasyberättelsen består av ett antal moraliska valsituationer som huvudgestalten behöver ta ställning till. Dessa val utgör, enligt författarna, en tydlig parallell till de olika val, små och stora, som ungdomar måste göra varje dag i sina liv. I ungdomarnas

verklighet är valen oftast komplexa och inte enkla att ta ställning till, men i fantasyberättelsen är det lätt att skilja mellan rätt och fel. Genom att gå in i fantasyns värld kan ungdomar slippa den komplexa och inkonsekventa verkligheten och vila i en uppbyggd verklighet där rätt är rätt och fel är fel. Dessutom blir ungdomar, via fantasyberättelsen, påmind om västerländska och kristna dygder, till exempel vishet, tapperhet, rättrådighet, hopp och kärlek (Dalquist, Lööv & Miegel, 1992).

3.3.2 Hopp och mening i Harry Potter

I en vetenskaplig artikel i tidskriften *Children's Literature of Education* beskriver Sharon Black, amerikansk litteraturprofessor, den betydelse som hon menar att berättelsen om Harry Potter har för ungdomar (Black, 2003). Black använder sig av mytforskaren Bettelheims teorier när hon säger att ungdomars identifikation med rollfigurer i berättelsen om Harry Potter är betydelsefull. Ungdomar använder sig av sin fantasi, sitt intellekt och sina känslor när de identifierar sig med rollfigurer. I samband med detta utvecklar de egna, inre resurser som ger dem möjlighet att så småningom själva hantera livets nyckfullhet. Black refererar till mytforskaren Campbell när hon säger att folksagan, precis som berättelsen om Harry Potter, ofta består av parallella världar. Campbell kallar dessa världar för "den gudomliga världen" och "den mänskliga världen" och han menar att om man verkligen ska *förstå* myten så måste man inse att dessa två "kungadömen" i själva verket är ett. Enligt Campbell är "gudarnas värld" en bortglömd dimension i vår mänskliga värld och han anser att folksagans, eller fantasyns, funktion är att erbjuda symboler som bär den mänskliga anden framåt. Enligt Black blir livet aldrig realistiskt enkelt för Harry Potter, trots att han har en trollstav till sin hjälp. Hans utveckling har ett pris och läsaren förstår att det är viktigt att anstränga sig i livet, men att det går att klara av utmaningar, även utan lektioner i trolldryckslära. Black hänvisar till Bettelheim, som menar att fantasyns innersta budskap är att *ett gott liv är inom räckhåll*, men att man inte får väja för den riskfyllda kamp som krävs. Fantasyberättelsen lovar läsaren att om man vågar ge sig in i ett, ibland skrämmande och ansträngande sökande, så kommer man att få hjälp av generösa krafter längs vägen och till sist nå sitt mål. Enligt Black kan barn och ungdomar ha svårt för att finna hopp och mening i dagens "omagiska" samhälle och hon menar att berättelsen om Harry Potter ger dem just hopp och mening (Black, 2003).

3.3.3 Magisteruppsatser om ungdomars läsning av fantasy

I Siv Johansson magisteruppsats "*Fantasy – även för tjejer?*" beskrivs fantasy som en värld för unga män där kvinnor ofta har en underordnad roll (Johansson, 2001). Johansson har med hjälp av bland annat intervjuer och enkät undersökt om, och i så fall varför, tonårsflickor tycker om att läsa fantasy. Resultatet visar att flickorna vet med sig att det oftast är pojkar och män som står i centrum i fantasyböcker, men att det inte spelar dem någon roll. Enligt Johansson har flickorna ett ganska distanserat förhållande till sin läsning av fantasy. Hon menar också att trots att fantasy ofta anses ha manlig utvecklingspsykologi som tema, så kan den också sägas vara relevant för kvinnlig utvecklingspsykologi (Johansson, 2001).

I magisteruppsatsen "*Vad är det som är så bra med fantasy?*" har Stella Chriath Ljungberg gjort intervjuer och en enkät med gymnasieelever (Chriath Ljungberg, 2000). Huvudsyftet med studien har varit att ta reda på varför vissa gymnasieungdomar läser fantasy. Resultatet visar att flera av ungdomarna läser fantasy därför att de tycker om att komma bort ifrån verkligheten. Några av ungdomarna beskriver också att de tycker om fantasy därför att den är lättläst; hjältarna är snälla och skurkarna onda och man behöver inte bekymra sig och tänka efter så mycket (Chriath Ljungberg, 2000).

3.4 Forskning om fandomkulturer

3.4.1 Fandomen – ett utopiskt ”samhälle”

Henry Jenkins är professor i kommunikation, journalistik och filmkonst. I en sammanfattning i antologin *”Textual Poachers – television fans and participatory culture”* beskriver han det specifika med fandomkulturer (Jenkins, 1992). Enligt Jenkins *börjar* ett fans mediekonsumtionsprocess när en bok är utläst eller en film tagit slut. Ett fan som till exempel har läst ut en bok känner behov av att ge materialet mening genom att diskutera med andra fans eller uttrycka sig konstnärligt. Enligt Jenkins genererar fandomen därför sina egna genrer av estetisk och kulturell produktion som sedan upplevs gemensamt inom fandomen. Fansen plockar råmaterial från den kommersiella kulturen och omvandlar den till en egen, folklig kultur. Inom fandomen uppstår sedan värden som inte finns inom den formella ekonomin där den kommersiella kulturen hör hemma, till exempel ömsesidighet, lojalitet, identitet och tillhörighet. Enligt Jenkins upptäcker många fans färdigheter och förmågor hos sig själva när de blir delaktiga i fandomen. Inom fandomen känner de sig uppmuntrade på ett sätt som de inte har upplevt i andra sociala sammanhang. Jenkins beskriver att fandomen fungerar som ett alternativt, utopiskt samhälle. Att delta i fandomen handlar alltså inte bara om att fly verkligheten – det handlar också om att söka sig till en *alternativ* verklighet som är ovanligt genomsyrad av humanistiska värderingar. Enligt Jenkins finns det en tydlig kontrast mellan intimiteten och kollektivismen inom fandomen och den förfrämmande grå vardagen. Men han tillägger att även fandomen har brister när det gäller att upprätthålla viktiga värden och att den ofta är fylld av fejder och personliga konflikter. Men, säger Jenkins, inom fandomen fortsätter man trots allt att sträva efter demokratiska värden och den som inte agerar enligt dessa anses ha brutit det sociala kontrakt som binder fansen samman. Enligt Jenkins kan ingen leva permanent i det Utopia som fandomen utgör. Fandomens Utopia kan bara existera i kontrast till den grå vardagen. Fansen måste pendla mellan vardagen och fandomen för att kunna upptäcka att fandomen är en ”lördag-söndag-värld” som man får passa på att njuta av så länge det går innan det är dags att återvända till den grå vardagen igen. Enligt Jenkins bidrar fandomen till en sorts empowerment i och med att den tillåter fansen att uttrycka vad de kämpar emot och vad de kämpar för. Enligt Jenkins är fandomen inte alltid progressiv eller genomsyrad av ”färdigtänkta” och konsekventa idéer, men den visar trots allt på att människor inte bara passivt underordnar sig. Hur det än går med idealen så leder fandomens ”politiska manifestation” åtminstone till att fansens emotionella styrka ökar, menar Jenkins. Och det ironiska, säger Jenkins, är att det är just kommersiella krafter som gör fansen till aktiva samhällsdeltagare (Jenkins, 1992).

3.4.2 Kanadensisk Harry Potter-fandom

David Proctor, bachelor-student vid Simon Fraser University i Kanada, gjorde en studie 2009 där han undersökte kanadensisk Harry Potter-fandom med hjälp av en enkät och en fokusgrupp (Proctor, 2009). Proctor lade ut sin enkät på en kanadensisk Harry Potter-fansida på internet och fick sammanlagt 156 svar, varav 105 kom från kvinnliga Harry Potter-fans. Med vägledning av resultaten från enkäten satte Proctor sedan ihop ett antal frågor som en fokusgrupp bestående av fyra manliga och ett kvinnligt Harry Potter-fan fick besvara och diskutera. Proctors enkät visar att de som varit ungefär jämnåriga med Harry Potter parallellt med utgivningen av böckerna beskriver sig själva som större Harry Potter-fans än övriga. Informanterna i fokusgruppen menade att de som vuxit upp parallellt med böckerna har haft möjlighet att mogna och utvecklats i ungefär samma takt som Harry Potter. I väntan på ”nästa bok” har de funderat över hur de ska få njutningen av sina tidigare bokupplevelser att räcka

längre, och utifrån detta behov har fandomen vuxit fram och blivit viktig. Proctor undersökte också vilket värde respondenterna upplevde att böckerna om Harry Potter har haft för dem. Det värde som de flesta lyfte fram var att Harry Potter-böckerna har stimulerat barn att läsa mer. Det andra stora värde som respondenterna beskrev att böckerna om Harry Potter hade haft för dem var möjligheten till verklighetsflykt (Proctor, 2009).

3.5 Ungdomskulturella läroprocesser

I studien ”*Under rocken*” har ungdomskulturforskarna Ove Sernhede, Johan Fornäs och Ulf Lindberg undersökt rockmusikspelning som en del av ungdomars socialisation och identitetsarbete under adolescensen (Sernhede, 1996). Forskarna lade märke till att flera viktiga läroprocesser ägde rum när ungdomarna spelade och använde sin musik. På en yttre, *objektiv nivå* menar forskarna att de rockmusikspelande ungdomarna utvecklade praktiska färdigheter, administrativa förmågor och kognitiva kunskaper. Ungdomarna lärde sig till exempel att spela instrument, sköta en fanclub och de fick dessutom nya insikter om världen och musiklivet. På en *intersubjektiv*, mellanmännisklig, nivå anser forskarna att ungdomarna bland annat utvecklade relationell förmåga samt kunskap om gemensamma normer. På den här nivån handlade det till exempel om att ungdomarna övade sig på att hantera intressekonflikter och på att tillhöra en social grupp. På en sista, *subjektiv nivå* beskriver forskarna bland annat att ungdomarna utvecklade självkännet och en förmåga att uttrycka djupa inre behov och känslor (Sernhede, 1996).

3.6 Ungdomars fritid i det senmoderna samhället

I Ungdomsstyrelsens rapport ”*Fritid i skilda världar*” presenteras en studie av svenska ungdomar och deras fritid (Nilsson, 1998). Nilsson har undersökt vilken typ av egenskaper och tillgångar som ungdomarna i studien betraktar som värdefulla och som ger erkännande och status i deras liv. Han säger att när ungdomar betraktar sig själva som grupp så skiljer de ut ”de populära”, ”de vanliga” och ”mesarna”. Att vara duktig i skolan anses till exempel som värdefullt och ger ett högt kulturellt kapital, så länge som man inte betraktas som plugghäst eller ”nörd”. Att se bra ut, ha en fin kropp och moderiktiga märkeskläder väcker också beundran. En annan sak som kan ge hög status är att man har vågat prova något före alla andra, till exempel att röka eller dricka sig full. Att inte vara alltför blyg, utan självsäker och trevlig anses också värdefullt. Ju fler av dessa olika egenskaper och tillgångar ungdomar har, desto större blir deras sammantagna symboliska kapital inom det fält som ungdomsgruppen utgör. Enligt Nilsson bidrar valet av fritidsaktivitet till att ge ungdomar en identitet och ett värde både i sina egna och i andras ögon. Genom fritidsaktiviteter kan ungdomar få sina olika identiteter exponerade och socialt bekräftade. Inom fritidens skilda områden skapas hela tiden nya samtal och visioner om till exempel det ungdomliga och om vad som är viktigt och prestigefyllt i livet. Detta öppnar, enligt Nilsson, olika alternativ för ungdomars identitetsskapande. Nilsson menar att medier och populärkultur har blivit ett allt viktigare verktyg för ungdomar i deras identitetsutveckling samtidigt som föräldrars och lärares inflytande minskat. Sammantaget anser Nilsson att fritiden har fått en allt viktigare roll för ungdomars iscensättningar av sig själva. Fritidsaktiviteter ger ungdomar en känsla av samhörighet och kollektiv gemenskap samtidigt som de också tillfredsställer ungdomars behov av individualitet och social åtskillnad. Nilsson menar att behovet av att ”vara någon” har ökat hos ungdomar i det senmoderna samhället. Han säger att känslor av utanförskap och

osäkerhet inför vem man är och vem man skulle kunna bli skapar ett stort lidande för många ungdomar i det senmoderna samhället och att detta lidande inte ska underskattas (Nilsson, 1998).

4. Teoretisk referensram

4.1 Kapitlets disposition

I det här kapitlet presenterar jag teorier och begrepp som jag har valt att använda mig av för att bättre förstå den betydelse som informanterna beskriver att berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen har haft för dem.

- Enligt Sernhede (2009) är ungdomskultur en viktig arena för ungdomars identitetsarbete och jag inleder därför kapitlet med *teorier om identitet*. Först presenteras Ramströms (1994) identitetsbegrepp och därefter Erling och Hwangs (2001) beskrivning av kamratgruppens viktiga roll i samband med ungdomars identitetsutveckling. Sist i detta avsnitt följer en presentation av hur Sernhede (1995), med hjälp av Ziehes begrepp, beskriver ungdomars identitetsarbete i det senmoderna samhället.
- I kapitlets andra del presenteras teorier och begrepp som Boëthius (1992) har lyft fram som väsentliga när det gäller att förstå litteratur som ungdomskultur.
- I sin forskning om fandomkulturer beskriver Jenkins (1992) att fandomen bidrar till empowerment eftersom den tillåter fansen att uttrycka vad de kämpar emot och vad de kämpar för. Eftersom detta är något som jag känner igen ifrån informanternas berättelser har jag valt att använda mig av *teori om empowerment*, vilken beskrivs mot slutet av kapitlet (Askheim & Starrin, 2007).
- Sist i kapitlet beskriver jag Bourdieus *teori om kapital* (Månson et al., 1995 samt Bjurström, 1997). Jag menar att denna teori är användbar som ett komplement till empowerment-teori, vilken bland annat innehåller begreppet oppositionellt kapital. Dessutom använder Nilsson (1998) Bourdieus kapitalteori för att beskriva ungdomars position inom kamratgruppen och jag menar att detta resonemang har relevans även för min uppsats.

4.2 Ungdomar och identitet

4.2.1 Den viktiga identifikationen

Psykiatern och psykoanalytikern Jan Ramström anser att begreppet identitet brukar användas på ett allt för oprecist sätt inom ungdomskulturlitteraturen (Ramström, 1994). Ramström menar att detta kan bero på att identitetsbegreppet aldrig har blivit ordentligt etablerat inom psykoanalysen och han kommer själv med ett förslag på en omformulering och precisering. Ramströms identitetsbegrepp innehåller en *individuationsaspekt* och en *integrationsaspekt*.

Individuationsaspekten av identiteten handlar om att känna sig som en unik individ som visserligen är mångfasetterad men ändå densamma oavsett tid och rum. Integrationsaspekten däremot, har att göra med vilka vi är i relation till andra människor och grupper och till övergripande värdesystem, religioner och ideologier. Enligt Ramström är de här två aspekterna delar av en helhet och inbördes beroende av varandra. Här kommer jag att fokusera på integrationsaspekten av identiteten.

Under tonåren genomgår ungdomar flera komplicerade processer för att separera sig från föräldrarna, integrera sig i samhället och nå en allt högre grad av individuation. Enligt Ramström är *identifikation* den viktigaste mekanismen när det gäller integrationsaspekten av identiteten. Han beskriver identifikation som en process som utspelar sig mellan en inre självbild (en bild av självet) och en inre objektbild (en bild av någon annan eller något annat). För att identifikation ska kunna uppstå måste det finnas en relation mellan självet och objektet, och dessutom måste denna relation vara sådan att individen önskar identifiera sig med den inre objektbilden. Enligt Ramström innebär identifikation inte alltid ett *närmande* till objektet utan det kan lika gärna handla om en frigörelse *från* objektet (Ramström, 1994).

4.2.2 Kamratgruppens betydelse

I antologin *Ungdomspsykologi* skriver forskarna Ann Erling och Philip Hwang att ungdomars relationer till jämnåriga har fått allt större betydelse och att kamrater fungerar som modeller och bollplank när det gäller frågor som hör samman med identitetsutveckling (Erling & Hwang, 2001). Genom sina vänskapsrelationer får ungdomar uppleva närhet, vilket blir viktig i samband med att de ska börja separera känslomässigt från sina familjer. Genom att spegla sig i och umgås med sina vänner får ungdomar dessutom tillfälle att reflektera över sig själva och över hur de uppfattas av andra. Enligt författarna kan relationer till jämnåriga innebära både positiva och svåra upplevelser och de påpekar att det är extra jobbigt att hamna utanför kamratgruppen just under ungdomsåren (Erling & Hwang, 2001).

4.2.3 Ungdomar och identitet i ett senmodernt samhälle

Att religion och tradition har förlorat sin starka ställning i det senmoderna samhället beskriver ungdomskulturforskaren Thomas Ziehe genom sitt begrepp *kulturell friställning* (Sernhede, 1995). Ungdomskulturforskaren Ove Sernhede menar att den kulturella friställningen ger ungdomar frihet att själva välja sina livs- och tankemönster och forma en egen identitet. Men han säger också att denna frihet kan leda till en ökad osäkerhet och stress. Adolescensen är *i sig* en period som präglas av öppenhet och osäkerhet, samtidigt som ungdomar idag lever i en tid som kännetecknas av just öppenhet och osäkerhet. I sitt identitetsarbete påverkas ungdomar dagligen av de stilar, symboler och tecken som strömmar emot dem i ett aldrig sinande informationsflöde via olika medier. Denna tendens i det senmoderna har Ziehe valt att kalla *kulturell expropriation*. Sernhede menar att ungdomar visserligen kan förlora sig i det mediala flödet, men att de faktiskt också kan använda det för att navigera rätt och hitta ideal och idéer som hjälper dem i deras identitetsarbete. Enligt Sernhede blir kulturella aktiviteter ett viktigt redskap för unga idag i samband med att de söker efter identitet, mening och värde. Ziehe lyfter fram tre strategier som han anser att ungdomar (såväl som vuxna) använder sig av för att hantera den kulturella friställningen i det senmoderna samhället (Sernhede, 1995):

- Genom *subjektivering* söker ungdomar efter intimitet, närhet och äkta och sanna känslor. Subjektiveringen blir ett sätt att försöka motverka den opersonlighet och brist på värme som kännetecknar det senmoderna samhället. Ett uttryck för subjektivering som Sernhede nämner

är att en del ungdomar söker trygghet i täta, sociala grupperingar där de vågar närma sig sina egna känslor och sina ”sanna jag”.

- I det senmoderna västerländska samhället är vetenskap högt värderat samtidigt som religionen allt mer spelat ut sin roll. Enligt Ziehe har detta lett till att ungdomar upplever en förlust av mening som de försöker kompensera med hjälp av *ontologisering*. Ontologisering handlar alltså om ungdomars sökande efter något att tro på i en tid som präglas av brist på stabilitet.
- En tredje strategi som Ziehe nämner är *potentiering*. Modernitetens rationalitet skapar en känsla av tomhet som ungdomar försöker hantera genom att skapa spänning och ”estetisera” sig själva. Med hjälp av modern teknologi kan de till exempel söka sig till virtuella verkligheter där allt är möjligt och ingenting känns tråkigt.

4.3 Litteratur som ungdomskultur

4.3.1 Läsning som övergångsfenomen och verklighetsflykt

Litteraturvetaren Ulf Boëthius använder sig av den brittiske psykoanalytikern Donald Winnicotts begrepp *övergångsfenomen* för att beskriva den estetiska verksamhetens betydelse under adolescensen (Boëthius, 1992). Ett litet barn kan använda sig av ett gosedjur (ett övergångsobjekt) för att trösta sig när mamma eller pappa inte finns i närheten. För en ung människa kan istället estetisk verksamhet, till exempel bokläsande, bli ett slags övergångsfenomen som fyller en viktig funktion när det är dags att börja frigöra sig från familjen. Med den estetiska verksamhetens hjälp kan ungdomen pendla fritt mellan den inre och den yttre verklighet, mellan regression och progression och mellan det svåra och det lustfyllda. Enligt Boëthius kan det också vara så att en del ungdomar väljer text som estetisk verksamhet därför att de vill vara för sig själva. En bok är lätt bära med sig och var man än befinner sig, på bussen, i tandläkarens väntrum eller i en skolkorridor, kan man skärma av yttrevärlden och försvinna in i texten. Genom att läsa kan man vända verkligheten ryggen och skapa ett alldeles eget ”rum”. Men det är inte bara så att man flyr ifrån något, man flyr också till något, till en annan värld som ser annorlunda ut än den vanliga (Boëthius, 1992).

4.3.2 *Kontakt med känslor och kontroll av känslor*

Boëthius (1992) beskriver att texter är *diskursiva*, de hjälper oss att tänka, resonera och förstå. Han menar att textens diskursiva karaktär kan vara en av anledningarna till att en del ungdomar söker sig till litteraturen, den hjälper dem att skapa ordning och begriplighet och lär dem att kontrollera, styra och förstå sin verklighet. Symboler i form av musik eller bild, däremot, riktar sig mer till våra känslor och kallas *presentativa*. Presentativa symboler kan vara extra lockande och betydelsefulla under adolescensen. Enligt Boëthius kan även texter innehålla presentativa inslag och av den här anledningen så menar han att ungdomar inte *bara* söker sig till litteraturen för att bättre förstå sin verklighet. En del ungdomar slukar helt enkelt böcker på precis samma sätt som andra slukar musik eller bilder och de kommer därigenom i kontakt med sina känslor. Boëthius menar att det speciella med skönlitteraturen är att den inte bara sätter oss i kontakt med våra känslor utan att den också ger oss redskap som hjälper oss att behärska, styra och kontrollera dessa känslor.

4.3.3 Läsning som lek, vila och bekräftelse

Boëthius (1992) använder sig av utvecklingspsykologen Jean Piagets teorier när han beskriver läsning som en lek och en vila. Under adolescensen utvecklas ungdomar i ett växelspel med omgivningen, en sorts anpassningsprocess, som består av *assimilation* och *ackommodation*. Genom assimilationen bekräftas tidigare inlärd kunskap medan ackommodation innebär nyinläring och omorganisation av kunskap. Under det ansträngande frigörelse- och identitetsarbete som pågår under adolescensen behövs assimilativa återhämtningspauser och här fyller den lekfulla aspekten av läsandet en viktig funktion. Men det lekfulla läsandet är inte bara en återhämtning utan också stärkande för jaget. Den som leker får känna sig stark och duktig och kompetent nog att behärska världen. Boëthius refererar också till litteraturprofessor Norman Holland, som menar att *allt* skönlitterärt läsande går ut på att stärka det egna jaget (Boëthius, 1992). Enligt Holland läser vi subjektivt och selektivt och under läsandet skapar vi en ”egen text” som bekräftar själva kärnan eller grundstrukturen i vår personlighet, det som Holland kallar ”identitetstemat”. Boëthius menar att det finns mycket som tyder på att just populärlitteraturläsare läser på detta identitetsbekräftande och trygghetssökande sätt.

4.4 Teori om empowerment

Enligt Askheim och Starrin handlar teorin om empowerment om hur människor som känner sig maktlösa skaffar sig en styrka som hjälper dem att ta sig ur sin maktlöshet (Askheim & Starrin, 2007). Centralt i teorin om empowerment är att människor betraktas som aktörer som vet sitt eget bästa. Askheim och Starrin beskriver flera olika aspekter av empowerment, men jag har valt att lyfta fram ”empowerment som etablering av motmakt”, eftersom jag menar att denna form av empowerment passar bäst när det gäller att förstå den betydelse som berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen har haft för ungdomarna i min uppsats. Empowermentteori utgår ifrån att enskilda människors positioner i samhällsstrukturen inte är naturgivna, utan resultatet av historiska processer som i sin tur är skapade av människor. Det är de historiska processerna som bestämmer vilken grad av makt och kontroll en individ har över sitt liv, men eftersom dessa processer alltså är skapade av människor kan de också förändras. Enligt Askheim och Starrin startar empowerment som etablering av motmakt genom att en individ som upplever sig marginaliserad når ett ökat medvetande. Individen blir först medveten om sambandet mellan sin egen livssituation och yttre, samhälleliga förhållanden och inser därefter att det finns fler människor som delar samma livssituation. När denna ökade medvetenhet är uppnådd kan processer och aktiviteter sättas igång som successivt förstärker individens självkontroll, vilket i praktiken innebär att hon eller han får bättre självförtroende och självbild och större kunskaper och färdigheter. Ökat medvetande leder alltså till handling och enligt Askheim och Starrin så är det kollektivet som är den centrala utgångspunkten för både medvetandegörandet och handlingen. Genom motorganisering kan marginaliserade och utstötta grupper samla sig och komma ur sin vanmakt. Via sina gemensamma erfarenheter skapar de en gemensam identitet som ger dem kraft att bilda en motmakt. Denna motmakt kallas enligt empowerment-teori för *oppositionellt kapital* och gruppen kan använda sig av denna valuta i sin kamp om rätten till fullvärdigt deltagande och jämställdhet i samhället. Det oppositionella kapitalet leder till en positiv identitetsutveckling som kan bli en motvikt till den negativa identitet som marginaliserade grupper ofta tilldelas av samhället. I samband med motorganisering tar marginaliserade grupper också ofta tillbaka makten över språket och Askheim och Starrin exemplifierar med begreppet ”gay pride” som används av en del homosexuella (Askheim & Starrin, 2007).

4.5 Bourdieus teori om kapital

Enligt den franske sociologen Pierre Bourdieu är det inte bara kontroll över ekonomiskt kapital som ger makt i det moderna samhället. Det finns också andra sorters kapital som fungerar som gångbar valuta i olika sammanhang och som påverkar sociala relationer (Månson et al., 1995). Vid sidan av det ekonomiska kapitalet lyfter Bourdieu fram två huvudgrupper av kapital som han betraktar som viktiga: *symboliskt* och *socialt kapital* (Bjurström, 1997). Symboliskt kapital är egentligen inte en kapitalform i sig, men enligt Bourdieu *blir* ett kapital symboliskt när andra människor erkänner det som värdefullt. Symboliskt kapital kan man till exempel få genom den utbildning man har, den bil man kör, den mat man äter eller de kläder man bär, förutsatt alltså att andra sociala grupper ger just dessa symboler ett högt värde. Enligt Bourdieu är *kulturellt kapital* den viktigaste formen av symboliskt kapital i det moderna samhället. Ett högt kulturellt kapital får man via (ut)bildning och genom att ”förstå sig på” till exempel konst, musik och litteratur. Det *sociala kapitalet* är enligt Bourdieu de tillgångar och resurser som en människa har i form av sitt sociala nätverk, till exempel genom släktrationer och vänskapsförbindelser. I Pierre Bourdieus teori ingår också begreppet *fält* (Bjurström, 1997). Ett socialt fält består av människor som har gemensamma intressen på grund av till exempel yrkestillhörighet, utbildning eller status (Månson et al., 1995). Exempel på sociala fält är konst, litteratur, medier, sport, vetenskap och livsstilar (Bjurström, 1997). Inom ett socialt fält finns särskilda regler, en viss erkänd valuta (i form av ekonomiskt och/eller symboliskt kapital) och ett system som reglerar att endast personer med ”rätt” kapital beviljas inträde. Både inom sociala fält och mellan olika sociala fält pågår en ständig kamp om makt och inflytande (Bjurström, 1997).

5. Metod

5.1 Förförståelse

Min egen väg till berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen har gått via syskonbarn, egna barn och andra barn och ungdomar i min närhet. Från början uppfattade jag främst böckerna om Harry Potter som spännande barnböcker. Så småningom förstod jag att det fanns en fandom runt omkring berättelsen och att denna framför allt hölls vid liv av yngre och äldre ungdomar. Några av de ungdomar jag kände reste iväg till olika svenska städer för att delta i Harry Potter-konvent. Det var roligt att höra berättelser från konventen om hur de till exempel delade in sig i de fyra olika elevhem som finns på Hogwarts, klädde ut sig till rollfigurer från Harry Potter och spelade ”Quidditch” (en magisk bollsport). Mitt första, ytliga intryck av Harry Potter-fandomen var att den bestod av ett gäng ungdomar som råkade dela ett intresse för JK Rowlings böcker och som träffades för att ”ha kul”. Efter hand blev jag mer nyfiken. Varför hade just de här ungdomarna blivit så uppslukade av berättelsen om Harry Potter? Hade de fler saker gemensamt, förutom sitt intresse för Harry Potter? Med tanke på att jag alltså har en nära relation till ungdomar som är delaktiga i Harry Potter-fandomen så har min ingång i forskningsprocessen inte varit alldeles objektiv. Enligt hermeneutisk synsätt (vilket jag utgår ifrån i den här uppsatsen) är ”för-domar” å andra sidan en *förutsättning* för att man ska kunna förstå sin omvärld (Kvale & Brinkmann, 2009). Kvale

och Brinkmann (2009) använder sig av begreppet *relativ objektivitet* för att beskriva att en forskares uppgift är att vara objektiv *i relation till sin subjektivitet*. Jag har alltså använt mig av min subjektivitet för att bättre förstå det jag studerar, men samtidigt försökt vara medveten om och uppmärksam på min subjektivitet. I det här kapitlet redovisar jag hur studien har genomförts så att du som läsare kan ta ställning till om jag lyckats hålla en lämplig distans till mitt ämne.

5.2 Metodval

Syftet med den här uppsatsen har varit att bidra med ökad kunskap om den betydelse som det ungdomskulturella fenomenet Harry Potter kan ha haft för ungdomar. Jag har använt mig av kvalitativ metod (intervjuer) eftersom jag har velat få ingående kunskap om och förståelse för informanternas *subjektiva upplevelser* utifrån deras egna berättelser (Larsson, 2005). Detta hade, enligt min mening, inte varit möjligt om jag istället hade använt mig av kvantitativ metod och till exempel samlat in empiri via en mängd enkäter. I mitt arbete med uppsatsen har jag, som tidigare nämnts, använt mig av ett hermeneutiskt synsätt. Detta innebär att jag, med hjälp av förförståelse, empiri, tidigare forskning och teori, har försökt tolka och förstå den mening som berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen har haft för informanterna. (Thomassen, 2007).

5.3 Informanter

5.3.1 Urval av informanter

Mitt syfte med uppsatsen har varit att undersöka det ”ungdomskulturella fenomenet” Harry Potter. Jag har därför valt att intervjua sju ungdomar som inte bara har läst böckerna om Harry Potter utan som dessutom är aktiva inom Harry Potter-fandomen. Att vara ”aktiv” inom fandomen har jag definierat som att delta i Harry Potter-sammankomster utanför internet. Eftersom min studie är kvalitativ och framför allt syftar till att exemplifiera, har jag kunnat göra ett selektivt urval av intervjupersoner (Svenning, 2003). Jag fick kontakt med två av informanterna via ungdomar i min närhet som är aktiva inom Harry Potter-fandomen. Övriga fem informanter förmedlades till mig av en moderator på en internsida för svenska Harry Potter-fans. Detta urval kan betraktas som ett snöbollsurval i och med att det skedde via personer som i sin tur kunde förmedla kontakt med andra personer (Larsson, 2005). Jag uppfattar det som att flera av mina informanter är ovanligt engagerade inom fandomen. Några av dem spelar till exempel i wizard-rockband och några har ansvarat för arrangemang av konvent och konserter. Mitt urval skulle mot bakgrund av detta kanske kunna betraktas som *extremt* (Larsson, 2005). Jag har valt att endast intervjua ungdomar som är över 15 år. Ett av mina skäl till detta var att jag ville undvika etiska betänkligheter i samband med Vetenskapsrådets samtyckeskrav (www.vr.se). Jag tyckte också att det passade uppsatsens syfte väl att intervjua ungdomar som har ”vuxit upp” med Harry Potter och som nu kan se tillbaka och fundera över vilken betydelse detta kan ha haft. Mina informanter är mellan 17 och 23 år. Till en början kände jag mig tveksam till att intervjua unga över 20 år i en studie om ungdomskultur, men eftersom studien till stor del är retrospektiv och eftersom gränsen mellan ungdom och vuxen har blivit allt mer flexibel i det senmoderna samhället (Johansson, 2006) bestämde jag mig för att detta inte skulle utgöra något problem. Som ett resultat av mitt snöbollsurval har det slumpat sig så att sex av mina informanter är kvinnor medan en är man. Jag uppfattar det som att denna könsfördelning på ett ungefär speglar könsfördelningen inom

fandomen. Mina informanter bor på olika mer eller mindre stora orter runt om i Sverige, vilket också verkar spegla fandomens sammansättning.

5.3.2 Presentation av informanter

För att ungdomarna ska få vara anonyma presenterar jag dem knapphändigt. Samtliga personnamn är fingerade.

■ Malin är 19 år och bor i en storstad. Hon studerar och har flyttat hemifrån. Malin började läsa Harry Potter 2001, när hon var nio år. Hela hennes familj hade börjat läsa böckerna och pratade inte om något annat än Harry Potter. Malin insåg att hon också måste börja läsa för att bli delaktig: *"Jag förstod på nåt vis att... liksom, nu håller jag på att mista det största som kommer att hända i mitt liv"*.

■ Karin är 17 år och bor i en storstad. Hon studerar och bor tillsammans med sina föräldrar. Karin började läsa Harry Potter ungefär 2000, när hon var sex år. Hon hade fått ett presentkort från Bokia av sin mormor och valde att köpa boken om Harry Potter eftersom hon tyckte att den såg intressant ut. Till en början gick det ganska trögt med läsningen: *"... jag låg och läste den såhär, ... på kvällen, på... ja, mina morföräldrars källargolv och... somnade i första kapitlet"*.

■ Hanna är 21 år och bor i en medelstor stad. Hon studerar och har flyttat hemifrån. Hanna började lite motvilligt läsa Harry Potter 1999, när hon var ungefär åtta år: *"... alla ungar i min ålder läste Harry Potter och ... tyckte det var jättebra, men jag skulle ju va lite tvärtemot då, så jag bestämde att jag skulle hata Harry Potter redan från början"*.

■ Julia är 19 år och bor på en liten ort. Hon arbetar just nu men ska snart börja studera. Julia bor tillsammans med sina föräldrar. Hon började läsa Harry Potter 2000, när hon var ungefär åtta år och blev genast fascinerad: *"det var det ju att historien är... var ju helt fantastiskt, det var liksom... jag hade aldrig läst nånting som var... som ens påminde om Harry Potter"*.

■ Elin är 23 år och bor i en medelstor stad. Hon arbetar och har flyttat hemifrån. Elin började läsa Harry Potter 2001, när hon var ungefär 13 år. Hon hade inte brytt sig så mycket om Harry Potter-böckerna tidigare, men hennes intresse väcktes i samband med en förkylning: *"jag var sjuk nån gång, såhär... i en hel vecka när jag gick i sjuan, och då läste jag bok ett, två och tre på raken"*.

■ Adam är 17 år och bor på en mindre ort. Han studerar och bor tillsammans med sina föräldrar. Adam började läsa Harry Potter ungefär 2002, när han var i åttaårsåldern. Hans mamma hade köpt några Harry Potter-böcker till honom och hans bror ett halvår tidigare, men de hade blivit liggande: *"en kväll var jag ganska uttråkad... så jag satte mig och började bläddra igenom den tredje boken och... efter första kapitlet så fastnade jag direkt ungefär"*.

■ Klara är 19 år och bor i en medelstor stad. Hon studerar och bor tillsammans med sina föräldrar. Klara började läsa Harry Potter 2002, när hon var tio år. Den första boken hittade hon i skolbiblioteket: *"... jag ville visa mig duktig, som jag var när jag var liten, och jag valde den tjockaste boken möjligt (skrattar) vilket var den första Harry Potter-boken"*.

5.4 Avgränsningar

Under arbetet med uppsatsen har jag stött på flera intressanta ”sidospår” som inte har passat ihop med mina frågeställningar och som jag av praktiska skäl har låtit bli att följa. Här är några exempel på områden som jag valt att inte undersöka eller lyfta fram i uppsatsen:

- **Klass, kön & etnicitet.** Enligt mina informanter är tjejer i absolut majoritet inom Harry Potter-fandomen, åtminstone bland de ungdomar som besöker konvent eller går på andra Harry Potter-träffar. Eftersom det saknas tidigare forskning om den svenska Harry Potter-fandomen har jag till viss del valt en explorativ ansats i min uppsats. Genusanalys saknas alltså, och ungdomarnas etniska tillhörighet och klasstillhörighet har jag heller inte undersökt eller analyserat.
- **Internet.** Ungdomarna inom Harry Potter-fandomen har hittat varandra via internet och flera av dem beskriver detta forum som mycket viktigt. I den här uppsatsen har jag inte studerat internetns betydelse för ungdomarna och Harry Potter-fandomen.
- **Fanfiction.** Många ungdomar skriver egna texter på internet som baserar sig på rollfigurer i berättelsen om Harry Potter. Detta fenomen har studerats av flera forskare, bland andra Christina Olin-Scheller (2009). Några av mina informanter berättar att de skriver fanfiction men detta analyserar jag bara väldigt ytligt i uppsatsen.
- **Diskurser i berättelsen om Harry Potter.** Några av informanterna berättar att de är kritiska till den könsmaktsordning som speglas i Harry Potter, medan andra tycker att det saknas förebilder för homo- bi- och transsexuella i berättelsen. Jag har valt att inte lyfta fram ungdomarnas synpunkter på olika diskurser i berättelsen om Harry Potter eftersom jag tycker att detta hamnar utanför mitt undersökningsområde.

5.5 Genomförande

5.5.1 Litteratursökning

För att skapa mig en bild av forskningsläget när det gäller fenomenet Harry Potter, ungdomskulturforskning och fandomkulturer har jag använt mig av LIBRIS och GUNDA samt universitetsbibliotekets databaser för internationella vetenskapliga arbeten inom områdena samhällsvetenskap och humaniora. Jag har också sökt tidigare forskning via internetsökmotorn google.com. De sökord jag använt (i olika kombinationer) är bland annat ”Harry Potter”, ”ungdomar”, ”youth”, ”youth culture”, ”ungdomskultur”, ”fandom”, ”subkulturer”, ”subcultures”, ”identitet” och ”identity”.

5.5.2 Intervjuer

Innan jag påbörjade mina intervjuer sammanställde jag en standardiserad intervjuguide med öppna frågor som tog avstamp i mina två frågeställningar (Larsson 2005). Fördelen med en standardiserad intervjuguide är att alla intervjuer blir ungefär likadant genomförda, vilket reducerar felkällor (Larsson, 2005). Intervjuguiden hjälpte mig dessutom att följa ett frågespår med koppling till studiens syfte (Larsson, 2005).

Eftersom mina informanter bor på olika orter i Sverige hade jag bara möjlighet att träffa en av informanterna personligen i samband med intervjun; övriga intervjuer gjordes per telefon. Jag kände mig till en början lite tveksam till att göra telefonintervjuer eftersom jag vet att möjlighet till tystnad och eftertänksamhet är viktig i intervjusammanhang (Kvale & Brinkmann, 2009), vilket kan kännas onaturligt i samband med ett telefonsamtal. Jag tänkte också att informanternas ansikts- och kroppsuttryck var en viktig del av deras berättelser som nu skulle gå förlorad (Kvale & Brinkmann, 2009). Med facit i hand ser jag trots allt fördelar med att göra telefonintervjuer. Tankepauser utgjorde inget problem och dessutom upplevde jag det som att både jag och intervjupersonerna kunde fokusera helt och hållet på samtalet *tack vare* att vi inte blev ”störda” av all den outtalade information som skickas ut och tas emot när man hamnar öga mot öga med en människa man aldrig träffat förut. *Intervjuareffekt* handlar om att en intervjuperson känner sig pressad att svara på ett visst sätt på grund av de visuella signaler intervjuaren sänder ut (Svenning, 2003). Jag upplevde det som att risken för intervjuareffekt kan ha blivit mindre i och med att intervjuerna gjordes per telefon.

Samtliga informanter hade fått ett brev med information om studien via mejl någon eller några dagar före intervjutillfället, vilket rekommenderas i samband med kvalitativa intervjuer (Svenning, 2003). Jag försökte hålla en hög intervjukvalitet genom att följa de riktlinjer som föreslås av Kvale och Brinkmann (2009). Dessa handlar bland annat om att intervjuaren ska ge gott om utrymme åt intervjupersonens berättelse och att intervjuaren ska följa upp och klargöra meningen i intervjupersonens berättelse (Kvale & Brinkmann, 2009, s 180). När jag i efterhand lyssnade igenom mina bandade intervjuer upptäckte jag att det fanns tillfällen då jag kunde ha ställt ytterligare följdfrågor som skulle ha bidrag till att förtydliga eller fördjupa informanternas berättelser. Sammantaget är jag trots allt mycket nöjd med samtliga intervjuer. Alla informanter gav spontana och rika svar på mina intervjufrågor och det kändes som att jag lyckades uppnå en godkänd intervjukvalitet. Intervjuerna varade i mellan 45 minuter och en timme. Jag avslutade varje intervju med att undersöka om det fanns något mer som informanterna ville berätta och dessutom uppmuntra dem att återkomma om något skulle dyka upp efter att vi hade lagt på luren eller skiljts åt. Den här typen av uppföljning beskrivs som lämplig av Kvale och Brinkmann (2009). För att skydda intervjupersonernas privata integritet har jag anonymiserat dem i samtliga intervjuer och sett till att de inspelade intervjuerna är förvarade på säker plats (Kvale & Brinkmann, 2009).

5.5.3 Tolkning och analys

Kvale och Brinkmann (2009) beskriver analysen som en process i sex olika steg. Jag har hämtat inspiration ifrån de första fyra stegen i denna process. De *tre* första stegen handlar om själva intervjusituationen där intervjupersonen och intervjuaren gemensamt försöker tolka och ge mening åt intervjupersonens berättelse. Denna del av analysen beskrev jag i föregående avsnitt. Det *fjärde* steget tas när intervjuaren på egen hand tolkar den registrerade intervjun (Kvale och Brinkmann, 2009). Jag spelade in samtliga intervjuer och transkriberade dem sedan ordagrant. Utifrån detta omfattande material ”fetmarkerade” jag sedan alla de citat som jag uppfattade som relevanta mot bakgrund av mina två forskningsfrågor. Jag skrev därefter ut de fetmarkerade citaten på papper så att jag kunde klippa ut och sortera dem i högar efter de teman som började utkristalliseras. Varje citat märktes med respektive informants namn så att jag skulle kunna hålla ordning på vem som hade sagt vad. Under hela min tolkningsprocess har jag använt mig av ett hermeneutiskt förhållningssätt, vilket innebär att jag har pendlat mellan min egen förförståelse, informanternas berättelse som helhet respektive utvalda citat samt tidigare forskning och teori (Thomassen, 2007). I uppsatsens resultat- och analysdel redovisar jag ett flertal direkta citat så att läsaren själv ska kunna bilda sig en uppfattning om hur jag har tolkat informanternas berättelser. Dessa citat har jag i vissa fall redigerat något lite

eftersom jag menar att skrivet talspråk ibland kan framstå som osammanhängande. Mitt analysförfarande har varit *abduktivt*, vilket innebär att jag har närmat mig materialet med ett antal teoretiska perspektiv i åtanke men också låtit materialet leda mig till ytterligare användbara teorier och begrepp (Larsson, 2005).

5.6 Reliabilitet och validitet

5.6.1 Reliabilitet och validitet inom kvalitativ forskning

Hur ska man kunna veta om en studies resultat är trovärdigt och om det verkligen speglar det fenomen som forskaren har avsett att undersöka? I samband med dessa frågor kommer begreppen *reliabilitet* (trovärdighet) och *validitet* (giltighet) till användning (Kvale & Brinkmann, 2009). Begreppen härstammar ursprungligen från naturvetenskaplig *kvantitativ* forskning. Inom kvantitativ forskning uppnår man en hög reliabilitet genom att göra noggranna mätningar. Men för att en studie ska bli valid (giltig) räcker det inte med hög reliabilitet (noggranna mätningar). Mätningarna måste också vara relevanta – man måste mäta rätt saker. Hög reliabilitet är alltså inte en garanti, men en förutsättning, för hög validitet (Kvale & Brinkmann, 2009).

Kan man då verkligen diskutera reliabilitet och validitet i en kvalitativ studie där intervjupersonernas *upplevelser* står i fokus? Upplevelser låter sig inte precis mätas med våg och i intervjustudier är det ju dessutom forskaren själv som är mätinstrumentet, vilket definitivt kommer att påverka resultatet. Jag har utgått från den syn som Kvale och Brinkmann (2009) presenterar; nämligen att begreppen reliabilitet och validitet *är* användbara och viktiga inom kvalitativ forskning men att de måste anpassas till just denna typ av forskning. Kvale och Brinkmann menar att hög validitet i ett kvalitativt forskningsprojekt hänger tätt samman med forskarens hantverksskicklighet och förmåga att kontinuerligt kontrollera, ifrågasätta och teoretiskt tolka sina resultat. Jag har också utgått ifrån den postmoderna syn på kunskap som Kvale och Brinkmann (2009) redogör för. Enligt denna syn tänker man sig att vad som är ”kunskap” och vad som är ”sanning” inte kan slås fast en gång för alla, eller vara giltigt för alla. ”Sann kunskap” betraktas istället som något föränderligt som vi människor hela tiden skapar och förhandlar fram i de samtal vi för med varandra. Kunskap och sanning i en kvalitativ studie blir alltså inte något som kan ”samlas in”, utan något som *konstrueras*. I linje med detta får den kvalitativa studien hög validitet om den innehåller informationsrika och detaljerade intervjuberättelser (”tjocka beskrivningar”) och en utförlig presentation av hur forskningsprocessen har sett ut. På så vis kan läsaren själv ta ställning till om hon (eller han) är beredd att dela forskarens kunskaps- och sanningsanspråk (Kvale & Brinkmann, 2009).

Larsson (2005) föreslår fem strategier som kan bidra till att höja kvaliteten och trovärdigheten i de slutsatser som redovisas i en kvalitativ undersökning. För det första kan man pröva *alternativa förklaringar eller tolkningar* av de resultat man kommit fram till. För det andra kan man leta efter så kallade *negativa fall*. Finns det intervjudata som inte går i linje med huvudtolkningen och i så fall vilka? För det tredje nämner Larsson *triangulering*. Detta innebär att man använder sig av flera olika typer av datainsamlings- och analysstrategier för att få en mer mångsidig bild av det man studerar. För det fjärde lyfter Larsson fram vikten av *designkontroll*, det vill säga att man är uppmärksam på olika urvalsproblem som kan ha påverkat resultatet. Till sist anser Larsson att *trovärdigheten hos undersökaren* är viktig eftersom det är forskaren själv som är mätinstrument. Denna trovärdighet ökar om forskaren är tydlig med sin egen bakgrund och sina utgångspunkter (Larsson, 2005).

5.6.2 Uppsatsens reliabilitet och validitet

Jag menar att min uppsats lever upp till de krav på informationsrika och detaljerade intervjuberättelser och utförlig presentation av forskningsprocessen som Kvale och Brinkmann (2009) nämner som viktiga i samband med en studies validitet. En svaghet med studien kan vara att sex av de sju intervjuerna är gjorda per telefon, vilket minskat informations- och detaljrikedomen. För att ytterligare diskutera uppsatsen reliabilitet och validitet kommer jag i det följande att använda mig av Larssons (2005) fyra första ”trovärdighets- och kvalitetsstrategier”, vilka nämndes i föregående avsnitt. När det gäller Larssons femte strategi – trovärdighet hos undersökaren – hänvisar jag till avsnittet om förförståelse som inledde detta metodkapitel.

- *Alternativa förklaringar och tolkningar.* I mitt resultat använder jag mig av Ziehes teorier (Sernhede, 1995) och argumenterar för att en del av den betydelse som informanterna ger fenomenet Harry Potter hänger samman med det senmoderna samhällets brist på närhet, spänning och mening. Samtidigt tänker jag att fantastiska berättelser och tät gruppgemenskap med likasinnade skulle kunna vara precis lika lockande för ungdomar som lever i ett samhälle där religion och tradition *har* en stark ställning. Kanske är det så att människors behov av sagor och ”hemliga sällskap” alltid är lika stort, oavsett historisk kontext.

- *Negativa fall.* Sex av sju informanter berättar att de har kunnat identifiera sig med rollfigurer i berättelsen om Harry Potter och en absolut majoritet av dessa informanter säger att denna identifikation har gett dem en bekräftelse på sitt eget värde. I mitt resultat lyfter jag därför fram att identifikation med rollfigurer verkar ha haft stor betydelse för en absolut majoritet av informanterna i samband med deras identitetsutveckling. Min manliga informant uttrycker dock tydligt att han *inte* har upplevt rollfigurerna som särskilt betydelsefulla. Detta skulle kunna spegla en genusskillnad, vilket jag diskuterar nedan under punkten designkontroll. I min huvudtolkning beskriver jag Harry Potter-fandomen som en arena för ”innanförskap” och empowerment men jag vill också poängtera att det fanns informanter som inte gav fandomen en så långtgående betydelse.

- *Triangulering.* Jag har använt mig av flera olika teorier vid analysen av mitt material för att få en mångsidig bild av de fenomen jag undersökt (Larsson, 2005). En svaghet med min studie är att jag inte har gjort någon datainsamling utöver de sju djupintervjuerna (Larsson, 2005). Genom att komplettera med enkäter och observationer eller låta mina informanter ta del av och ge feedback på uppsatsens resultat- och analysdel hade jag kunnat höja studiens validitet ytterligare.

- *Designkontroll.* En svaghet med min uppsats är att urvalet troligtvis är extremt (Larsson, 2005). Som jag tidigare nämnt verkar flera av mina informanter vara ovanligt aktiva och ha centrala positioner inom Harry Potter-fandomen. Det är inte otänkbart att ungdomar med en mer perifer position inom fandomen skulle ha beskrivit dess betydelse på ett annorlunda sätt. När det gäller mitt informanturval misstänker jag också att genus kan ha haft en inverkan på studiens resultat. Syftet med min uppsats var att undersöka vilken betydelse fenomenet Harry Potter kan ha haft för *ungdomar* inom den svenska fandomen. Majoriteten av ungdomarna inom fandomen verkar vara tjejer och jag menar att det är viktigt att uppmärksamma att mitt urval speglar detta. Jag är själv kvinna och sex av mina sju informanter är kvinnor. På vilken frekvens är mina kvinnliga ”mammaöron” inställda och vad får det mig att höra/inte höra? Hur skulle studiens resultat ha sett ut om en manlig forskare hade intervjuat sju manliga Harry Potter-fans? Den här typen av frågor kan vara intressanta att fundera över i relation till studiens resultat.

5.7 Etiska överväganden

Under mitt arbete med uppsatsen har jag utgått ifrån Vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilka innehåller fyra huvudkrav; *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet* (www.vr.se). Inför varje intervju har jag mejlat ett informationsbrev till informanterna. Brevet har bland annat innehållit kortfattad information om studiens syfte, om att deltagarna får vara anonyma och att de när som helst har rätt att avbryta sitt deltagande. Denna information har jag också upprepat i samband med att intervjuerna skulle göras. Mot bakgrund av detta menar jag att Vetenskapsrådets informationskrav är uppfyllt. Utifrån Vetenskapsrådets samtyckeskrav ska vårdnadshavares samtycke inhämtas om informanterna är under 15 år och om undersökningen är etiskt känslig. Som jag tidigare nämnt valde jag redan ifrån början att intervjua ungdomar över 15 år. Samtliga informanter har vid minst två tillfällen lämnat sitt samtycke till att delta i uppsatsen. Utifrån samtyckeskravet rekommenderas att det inte bör finnas något beroendeförhållande mellan forskaren och uppgiftslämnaren. Av detta skäl har jag valt att intervjua ungdomar som varken jag eller någon i min närhet har en personlig relation till. Samtliga informanter är oidentifierade i studien och jag har också i vissa fall valt bort eller omformulerat citat när jag har misstänkt att dessa skulle ha kunnat avslöja informanternas identitet. De intervjuinspelningar som gjorts i samband med uppsatsen förvaras på ett sådant sätt att inga obehöriga kan komma åt dem. Sammantaget menar jag att Vetenskapsrådets konfidentialitetskrav är uppfyllda. Nyttjandekravet uppfylls genom att inga av de uppgifter jag samlat in kommer att användas eller lånas ut för kommersiellt bruk eller andra icke-vetenskapliga syften. Vetenskapsrådet rekommenderar också att deltagarna får ta del av undersökningen när den är färdigställd. Jag har erbjudit samtliga informanter uppsatsen via mejl när den är examinerad och klar, vilket alla tackat ja till.

6. Resultat och analys

I detta kapitel presenteras studiens resultat. I anslutning till varje resultatdel analyserar jag min empiri med hjälp av den tidigare forskning och de teorier som beskrivits i tidigare kapitel. Jag har delat in detta kapitel i två huvuddelar utifrån mina ursprungliga frågeställningar. Den första delen handlar alltså om den betydelse som informanterna beskriver att *berättelsen* om Harry Potter har haft för dem. I den andra delen fokuserar jag på den betydelse som informanterna beskriver att *Harry Potter-fandomen* har haft för dem. För att ungdomarna ska få vara anonyma har jag fingerat deras namn.

6.1 Berättelsen om Harry Potter och dess betydelse för ungdomarna

6.1.1 Med en fot i Harry Potters värld

Resultat

Harry Potters värld verkar ha varit betydelsefull för samtliga informanter. Flera av ungdomarna beskriver att det har varit härligt att glida in i trollkarlsvärlden när den ”verkliga” världen har känts trist eller allt för komplicerad. De beskriver Harry Potters värld som fylld av

värme, gemenskap och spänning och som långt mindre komplex än den verkliga världen. **Hanna** berättar att hon har "levt med en fot i Harry Potter-världen" under hela sin tonårstid och att det har känts skönt att få komma dit när det har stormat i den verkliga världen:

... man har ju gått in i den här världen på ett annat sätt, för alltså den är så uppordnad och problemen som finns i den världen... dels är de inte ens egna och dels är de betydligt mer lättförståeliga och lätthanterliga. Så det kan ju va i så fall lättare att ersätta sina egna problem med de problemen för ett tag.

Julia berättar att hon vantrivdes i sin skola när hon var åtta, nio år och att det var visionen om att hon skulle få uggle-post med en inbjudan till Hogwarts (precis som Harry Potter) som fick henne att stå ut. **Klara** berättar att hon alltid har haft en Harry Potter-bok i väskan som hon har kunnat plocka fram för att "kura ihop" sig och läsa:

... det är svårt att förklara, men bara den tryggheten man får av att läsa, speciellt i och med att den har varit med mig så länge, det är väl lite som... inte en snuttefilt, men det är nånting man har, liksom... nära... som betyder nånting för en... så bara, kunna sitta och läsa har väl lugnat en...

Att informanterna har valt att leva med en fot i Harry Potters värld verkar inte bara hänga samman med en längtan efter att fly ifrån en ibland jobbig verklighet. I Harry Potters värld har det också funnits mycket att längta *till*. Trollkarlsskolan Hogwarts är central i berättelsen om Harry Potter. Det är till denna internatskola Harry kommer som elvaåring och det är här han tillbringar större delen av sitt liv ända tills han fyller 16 år. Samtliga informanterna berättar att Hogwarts har varit viktigt för dem i berättelsen om Harry Potter. De beskriver gemenskapen och närheten på Hogwarts; hur eleverna sover tillsammans i sovsalar, äter gemensamt i den stora högtidliga matsalen och att några till och med stannar kvar på lovet för att fira jul tillsammans. Tre av informanterna berättar att de har lockats av tanken på att få bo på en internatskola tillsammans med vänner och utan sina föräldrar. Sådär berättar **Karin**:

Alltså, jag tror... en grej som var... verkligen såhär spännande var att inte bo med sina föräldrar. Alltså, jag älskar mina föräldrar jättemycket, men det verkar ändå så himla... alltså annorlunda och spännande att bo i ett elevhem, så som de gör på Hogwarts. // ... ja, att det inte bara är som en betongklump, utan att det är ett stort slott som man kan gå runt i.

Flera av informanterna beskriver att den magiska, spännande miljön på Hogwarts har varit betydelsefull och lockande. På trollkarlsskolan finns ett nästan oändligt antal korridorer, trappor, skrymslen och vrår, talande porträtt och spöken med och utan huvud. **Adam** berättar:

... det är en skola, fast det är så mycket mer än en skola, det är... lärarna... sambandet mellan elever och lärare är helt annorlunda... att magin existerar, att man är... även att det är ett internat, det är ett stort gigantiskt slott, mitt ute i Skottland. Det är väl det som jag tycker gör det... så fantastiskt att det är... det är så himla mysigt och det är samtidigt... det kan hända vad som helst inom de väggarna, allt behöver inte vara bra.

Adam berättar att många ungdomar som han har pratat med säger att de önskar att verklighetens skola skulle vara precis som Hogwarts. Men även om Adam tycker att Hogwarts är fantastiskt så håller han inte med:

... jag tycker inte det, utan jag tycker det är skönt att ha nåt, att gå i skolan och sen känna att... ja, men okej, skolan är tråkig, men i de här böckerna så finns det en roligt skola och... det är nånting som alla njuter av och som alla längtar till...

Analys

För en majoritet av ungdomarna verkar Harry Potters värld ha fungerat som en lockande tillflyktsort när den egna verkligheten har känts trist eller svår. Ida beskriver till exempel att det har varit skönt att få gå in i Harry Potters värld under tonårstiden när det har ”stormat” i den verkliga världen. Klara är nästan på väg att beskriva den Harry Potter-bok hon alltid har i väskan som en snuttefilt. Jag menar att den betydelse som Harry Potters värld verkar ha haft för flera av informanterna skulle kunna förstås med hjälp av Winnicotts begrepp *övergångsfenomen*, vilket beskrivs av Boëthius (1992). Genom att använda sig av Harry Potters värld som ett övergångsfenomen har ungdomarna kunnat pendla fritt mellan en ibland komplicerad tonårsverklighet och en trygg och lustfylld fantasivärld (Boëthius, 1992). Den betydelse som informanterna ger Harry Potters värld skulle också kunna förstås via Piagets teori om att lek innebär assimilation och vila, vilken också beskrivs av Boëthius (1992). Boëthius menar att läsning är en sorts lek som kan fungera som en viktig återhämtningspaus för ungdomar i samband med deras ansträngande frigörelse- och identitetsarbete under adolescensen (Boëthius, 1992). Jag tycker också att informanternas berättelser bekräftar Boëthius (1992) resonemang om att texter kan vara *presentativa* och ”slukas” på samma sätt som musik och bilder. Detta kan också exemplifieras med Hannas berättelse där hon beskriver sin läsning som att hon har ”gått in i ” Harry Potter värld.

Hanna säger att hon tycker om Harry Potters värld eftersom problemen där är mer ”lättförståeliga och lätthanterliga” än problemen i den verkliga världen. Trots att Harry Potter och hans vänner strider mot en utstuderat grym trollkarl med sina liv som insats har hon alltså upplevt deras problem som mer lätthanterliga än sina egna. Jag menar att detta säger något om vad det kan innebära att vara ungdom idag. Kanske är det inte alltid problemens dignitet, utan tillvarons komplexitet som känns besvärlig för tonåringar. Detta resultat bekräftar den forskning som Dalquist, Lööv och Miegel (1992) har presenterat. De menar att ungdomar lockas från sin egen komplexa och inkonsekventa verklighet till fantasyns värld där valen är tydliga och där det är lätt att skilja mellan rätt och fel (Dalquist, Lööv & Miegel, 1992). Även i Proctors (2009) och Chriath Ljungbergs (2000) studier var möjlighet till verklighetsflykt något som många respondenter uppskattade med berättelsen om Harry Potter.

Flera av ungdomarna beskriver att de har lockats av gemenskapen mellan eleverna på Hogwarts. Några nämner också att det skulle vara spännande att få bo på en internatskola tillsammans med kompisar och utan föräldrar. I samband med ungdomars känslomässiga separation från sina familjer blir närheten till kompisar extra viktig (Erling & Hwang, 2001) och jag föreställer mig att flera av informanterna har upplevt Hogwarts som den optimala platsen för denna frigörelse. Kanske har ungdomarna faktiskt också till viss del kunnat *känna* sig delaktiga i gemenskapen på Hogwarts genom sin intensiva läsning. En majoritet av ungdomarna framhåller såväl gemenskapen som ”mysigheten” och spänningen på Hogwarts. Karin nämner till exempel att Hogwarts inte bara är en ”betongklump” och Adam säger att ”det kan hända vad som helst inom de väggarna”. Jag menar att detta skulle kunna förstås med hjälp av Ziehes begrepp subjektivering och potentiering, vilka beskrivs av Sernhede (1995). Enligt Sernhede kan *subjektivering* handla om att ungdomar söker trygghet i täta sociala grupperingar för att motverka den opersonlighet och brist på värme som präglar det moderna samhället. Jag tänker att informanternas längtan efter det mysiga livet på Hogwarts, långt borta från betongen, skulle kunna tyda på en längtan efter subjektivering. Genom *potentiering* försöker ungdomar kompensera för den tomhet som har blivit ett resultat av det moderna samhällets rationalitet (Sernhede, 1995). Potentiering kan till exempel innebära att ungdomar söker sig till en virtuell verklighet där allt är möjligt och ingenting känns tråkigt. Jag menar att informanternas fascination över det magiska Hogwarts skulle kunna ses som en längtan efter

potentiering. I ett samhälle där religion och myter allt mer har spelat ut sin roll tänker jag att Harry Potters värld kan framstå som en spännande och lockande plats för många ungdomar.

Adam är också fascinerad av Hogwarts, men han önskar inte att den vanliga skolan vore magisk utan vill kunna växla mellan de olika världarna. Jag menar att det finns ett intressant samband mellan Adams uppfattning och Jenkins (1992) beskrivning av fandomen. Enligt Jenkins är fandomen ett "Utopia" som bara kan existera i relation till den grå vardagen. Just så verkar Adam förhålla sig Hogwarts. Kanske skulle det magiska Hogwarts förlora sin magi för Adam om han inte hade "den grå vardagen" att jämföra med.

6.1.2. Att få läsa om någon som är lik en själv

Resultat

Det finns många rollfigurer i berättelsen om Harry Potter och flera av dem verkar ha varit viktiga för ungdomarna i studien. En rollfigur som en majoritet av informanterna beskriver som betydelsefull är Harrys vän, Hermione. I berättelsen om Harry Potter är skolan och skolarbetet centralt och Hermione är den absolut flitigaste eleven på Hogwarts. Ibland beskrivs hon visserligen som en irriterande besserwisser, men detta framställs samtidigt som en del av hennes charm. Hermiones kunskaper kommer ofta till nytta i kampen mot den onde lord Voldemort och hennes vänskap med Harry och Ron är stark och innerlig. Hermione framställs alltså *både* som en "plugghäst" och som en viktig, älskvärd och beundransvärd tjej. Så som jag uppfattar det har detta varit viktigt för flera av de ungdomar som beskriver Hermione som en betydelsefull rollfigur. De berättar att de själva, precis som Hermione, har tyckt om att plugga och gå i skolan. De säger också att det kan vara svårt att vara tonåring om man föredrar att läsa böcker framför att till exempel sminka sig och gå på fest. Dessa informanter beskriver, i olika hög grad, en upplevelse av att inte ha blivit helt och hållet accepterade av andra ungdomar under högstadieperioden på grund av sitt intresse för att läsa och plugga. Att få läsa om Hermione, som ofta sitter djupt försjunken i böcker men som ändå betraktas som "cool" i Harry Potters värld, verkar ha varit betydelsefullt för dem. Sådär säger

Elin:

*... det var skönt att ha en karaktär som **var** smart och att det liksom värdesattes, att hon har den kvaliteten att hon är... hon **läser** mycket, hon **kan** mycket och att det liksom kommer till nytta... att det **räknas**, liksom att hon inte bara är den där töntiga plugghästen utan att hon faktiskt är en viktig person.*

Flera informanter beskriver alltså att deras intresse för skolarbete har gjort relationen till jämnåriga problematisk under högstadieperioden. Några av dessa ungdomar berättar om en mycket stark upplevelse av utanförskap och ensamhet. För de här ungdomarna verkar det ha varit särskilt betydelsefullt att läsa om en plats där skolan och skolarbetet är centralt och där en rollfigur som Hermione är uppskattad och beundrad. Sådär berättar **Julia:**

... i och med att jag läser jättemycket och har alltid varit... intresserad av skolan och... blivit retad för det och... ja, mycket sånt och aldrig varit sådär... alltså blivit uppfattad som särskilt söt eller... populär och så. // ... jag tror jag började trivas mycket bättre med mig själv... när jag läste om Hermione och Harry och Ron.

Via rollfiguren Hermione verkar alltså flera av informanterna ha fått en sorts bekräftelse på att det är okej att föredra att läsa böcker framför att festa, trots att man är tonåring. Samtidigt beskriver några av informanterna att Hermiones extrema ambitionsnivå när det gäller skolarbete har hjälpt dem att få distans till sina egna prestationskrav. **Malin** berättar:

... om hon gick i min skola så skulle hon gråta över ett VG och det har jag (skrattar) också lite gjort i vissa perioder. Och hon är ju i det närmaste karikatyr ibland... hon skaffar en tidvändare så att hon kan ta två lektioner på en gång... det skulle jag aldrig göra... men det får en liksom att tänka till lite när man sitter och pluggar för femte gången till ett prov som man kanske inte behöver ha... dubbel-MVG på, liksom. Att man kanske inte ska ha så höga krav på sig själv.

Men även om Malin har tagit avstånd ifrån Hermiones överdrivna ambitionsnivå, så beskriver hon samtidigt Hermione som en positiv kvinnlig förebild. Hon uppskattar att Hermione framställs som en stark kvinnlig karaktär som inte "springer runt och är den snyggaste tjejen i skolan" men som "kan göra jättebra grejer" och som är outhärlig för Harry och Ron i kampen mot Voldemort. Malin säger att "högstadiesfeministen" inom henne tycker väldigt mycket om Hermione.

Att bli accepterad och uppskattad som den man är, även om man inte alltid är som "alla andra" är ett tema som återkommer när informanterna beskriver den betydelse som andra rollfigurer har haft för dem. I berättelsen om Harry Potter finns flera rollfigurer som beskrivs som lite udda, men vars personligheter successivt kommer till sin rätt. I och med att huvudgestalten och "hjälten" Harry Potter är vän med de här rollfigurerna får läsaren en signal om att det är värdefullt att vara annorlunda. Några av ungdomarna berättar att de har upplevt det som betydelsefullt att få identifiera sig med rollfigurer som är annorlunda och viktiga. Sådär berättar **Malin** om hur hon har identifierat sig med rollfiguren Neville Longbottom:

... han snubblar på saker och han ställer till det för sig och bara... han är mest pinsam i början liksom (skrattar) ... och sen växer han till den här personen som kan - medan Harry är borta - leda hela skolan och i slutändan bugga huvudet av en jävligtäcklig orm... det är också inspirerande, liksom... för... jag känner mig inte som superman varje dag, liksom... jag känner mig ganska ofta osäker på mig själv, liksom och... det är ju skönt att se att nån annan som är osäker på sig själv också kan göra väldigt bra saker.

En längtan efter acceptans dyker upp igen när några av mina informanter beskriver att de har kunnat identifiera sig med rollfigurer som har hamnat lite i skuggan av sina syskon. En av ungdomarna berättar till exempel att hon har känt sig medelmåttig i jämförelse med sin idrottande syster. Genom att identifiera sig med Harrys vän Ron, som hon menar inte heller är jättebra på någonting (i jämförelse med sina bröder), men som är en trofast vän och som blir älskad för den han är, har hon upplevt tröst.

När det gäller rollfiguren Harry Potter verkar informanterna inte ha identifierat sig så mycket med hans personlighetsdrag, utan mer med de processer han genomgår. Några av informanterna berättar att de kände igen sig i Harry när han var ilsken och "tonårig" i femte boken. Flera av informanterna beskriver att den process som Harry genomgår - från att ha varit åsidosatt och hånad hos familjen Dursley, till att bli upptagen i gemenskapen på Hogwarts och betraktad som en betydelsefull person - har varit viktig för dem. Några av ungdomarna berättar att de har känt igen sig i att livet kan vara en berg- och dalbana, att det känns eländigt ibland, men att det också kan bli bättre. Ett par av ungdomarna berättar att det kändes härligt att läsa om den positiva vändning som Harrys liv tog när han kom till Hogwarts och att detta gav dem tröst och hopp om att deras eget liv också skulle kunna bli bättre. **Julia** berättar:

... när han växte upp så var han ju... ja... illa behandlad av sin morbror och moster och hade inga vänner i skolan och jag hade inte heller några vänner i skolan... när jag var liten. Och då... ja, men det blev väl lite av en... det blev lite tröst, att... det gick så bra för honom...

För en av informanterna, **Adam**, verkar rollfigurerna i berättelsen om Harry Potter inte ha varit så betydelsefulla. Han beskriver att olika händelser i berättelsen har spelat större roll för honom än enskilda rollfigurer.

Analys

Det är tydligt att rollfigurer i berättelsen om Harry Potter har varit betydelsefulla för en absolut majoritet av mina informanter. I berättelsen om Harry Potter har de hittat gestalter som de har kunnat känna igen sig i och som dessutom framställs som älskvärda och viktiga. På så vis verkar ungdomarna ha fått en indikation på att de själva också är älskvärda och viktiga. För några av informanterna verkar det ha varit extra betydelsefullt att få en bekräftelse på det egna värdet eftersom de har känt sig betraktade som mindre värda inom andra arenor, till exempel i skolans värld eller i relation till syskon. När Ramström (1994) beskriver identitetsutveckling menar han att möjlighet till *identifikation* är central för ungdomar i samband med att de ska ta reda på vilka de är i relation till andra människor, grupper och värdesystem. Mot bakgrund av detta tolkar jag det som att identifikation med rollfigurer i Harry Potter har varit viktig för flera av informanterna i samband med deras identitetsarbete. Särskilt viktig verkar identifikation med rollfigurer ha varit för de informanter som har haft svårt för att identifiera sig med sina jämnåriga skolkamrater. Ett exempel är Julia, som beskriver att hon började trivas bättre med sig själv när hon läste om Hermione, Harry och Ron, vilka hon kunde identifiera sig med. För de flesta av informanterna verkar identifikationen ha inneburit ett *närmande* till objektet (rollfiguren), men för några har identifikationen också handlat om en *frigörelse* från objektet (Ramström, 1994). Malins berättelse är ett exempel på detta; Hermiones extrema ambitionsnivå fick henne att ta avstånd och tänka att hon inte behövde ha så höga krav på sig själv.

Flera av informanterna beskriver alltså å ena sidan en känsla av utanförskap i relation till jämnåriga under högstadieperioden och å andra sidan en samhörighet med jämnåriga rollfigurer i berättelsen om Harry Potter. Såväl Erling och Hwang (2001) som Nilsson (1998) påpekar att ungdomars relationer till jämnåriga är mycket betydelsefulla i samband med identitetsutvecklingen och att det kan bli problematisk för de ungdomar som hamnar utanför gruppen. Kompisar fungerar som bollplank och modeller i samband med identitetsutvecklingen och de erbjuder dessutom den närhet som ungdomar behöver när de ska separera känslomässigt ifrån sina familjer (Erling & Hwang, 2001). Jag uppfattar det som att några av informanterna har lyckats hitta ”fiktiva kompisar” i berättelsen om Harry Potter och att dessa har fungerat som identitetsmodeller och dessutom erbjudit en närhet som i någon mån har kunnat kompensera för bristen på ”verkliga” vänner.

Sammantaget tolkar jag det som att rollfigurer i berättelsen om Harry Potter har varit betydelsefulla för en majoritet av informanterna i samband med deras identitetsutveckling. Hos rollfigurerna verkar de inte ha sökt efter en *ny* möjlig identitet, utan snarare efter en bekräftelse på den redan befintliga identiteten. Detta går i linje med Hollands resonemang, vilket framförs av Boëthius (1992). Enligt Holland handlar allt skönlitterärt läsande om att bekräfta det egna identitetstemat (Boëthius 1992). Resultatet är också samstämmigt med Johanssons (2001) studie, vilken pekar på att fantasyberättelser kan ha relevans för såväl flickors som pojkars utvecklingspsykologiska process. Däremot talar det emot Johanssons slutsats att flickor har ett distanserat förhållande till sin läsning av fantasy.

Resultatet bekräftar också att medier och populärkultur kan vara ett viktigt redskap för ungdomar i samband med deras identitetsarbete, vilket bland andra Sernhede (1995) poängterar. Sernhede använder sig av Ziehes begrepp kulturell friställning och kulturell

expropriation. I och med den kulturella friställningen (traditionslösheten i det moderna samhället) tvingas alla ungdomar ta ställning till ”vilka de vill vara” och i samband med den kulturella expropriationen (ett aldrig sinande medialt informationsflöde) kan de både gå vilse och ”hitta hem” (Sernhede, 1995). Jag menar att informanternas användning av rollfigurer i berättelsen om Harry Potter skulle kunna tolkas som ett sätt som de har hanterat sin kulturella friställning på. Genom att navigera i det mediala informationsflödet har de lyckats hitta berättelsen om Harry Potter och rollfigurer som stämmer överens med vilka de vill vara (Sernhede, 1995).

6.1.3 Något att tro på

Resultat

Flera av informanterna beskriver att händelser i berättelsen om Harry Potter och budskap om till exempel kärlek, vänskap och respekt har varit betydelsefulla och lärorika för dem. **Hanna** nämner att hon har lärt sig mycket genom att läsa om professor Snape som är lärare i trolldryckskonst på Hogwarts. I berättelsen om Harry Potter framkommer det att professor Snape ofta blev retad när han i sin ungdom var elev på Hogwarts. Hanna säger att hon, i och med Snapes historia, blev extra uppmärksam på om någon blev retad på hennes egen skola. Sådär berättar hon:

Och då har det ju vart tillfällen när jag har sett någon person bli mobbad, kanske inte på jätteallvarliga sätt, men ändå... och tänkt gå därifrån, men sen insett att... ja, men det här är ju Snape... såbär kan vi ju inte... liksom... låta det fortgå. Och faktiskt gått och pratat med en lärare då.

Klara säger att hon har påverkats av rollfiguren Remus Lupin som beskrivs som stigmatiserad på grund av att han förvandlas till varulv när det är fullmåne. Lupin kämpar länge med att dölja och bemästra sitt tillstånd men lämnar till sist sin tjänst som lärare på Hogwarts av rädsla för att råka skada någon. Klara säger att berättelsen om Lupin har lärt henne att vara mer tolerant mot andra människor:

... man dömer folk rätt fort utan att mena det, så jag har väl försökt lära mig att ge folk en andra chans, inte bara genom Lupin, utan genom andra karaktärer också, som kan visa sig vara lite... underliga och sånt där... som senare kan visa sig va väldigt fina folk.

Professor Dumbledore, Hogwarts rektor och Harry Potters mentor har blivit något av en mentor även för **Julia**. Hon berättar att flera av Dumbledores visdomsord har hjälpt henne att hantera svårigheter i sitt eget liv:

Till exempel "It does not do to dwell on dreams and forget to live". Och det är ju helt sant. Man kan inte sitta och fundera på "Tänk om" eller "Åh, om jag ändå hade det bättre", utan man får ju försöka leva istället. Och det är väl nånting som jag har försökt ta till mig. Och minska... mitt grubblande och försöka gå vidare i livet...

Berättelsen om Harry Potter innehåller mycket magi, allt ifrån den ”vardagsmagi” som får tallrikar att diskas till dödliga trollformler som används i kampen mellan goda och onda. Majoriteten av informanterna säger att de inte längre är så fascinerade av trollstavar och formler, men flera av dem minns att detta kändes spännande och roligt när de var yngre och läste de första Harry Potter-böckerna. Däremot verkar magin ha fått en symbolisk betydelse för några av informanterna. Sådär säger **Malin**:

*Harry kan ju trolld och han kan göra en massa saker och det gör honom starkare på en massa olika vis... men det **löser** inte hans problem. För att han ska kunna lösa sina problem... då behöver han, han behöver lita på andra människor, han behöver vara modig, han behöver vara stark liksom i **sig själv**. Det är inte den här magiska kraften som "poff" gör att han kan göra allt det här... det finns inte! Utan... man må vara duktig på en massa saker men man måste lita på sig själv i slutändan.*

Klara berättar att de magiska inslagen i berättelsen om Harry Potter har fått henne att känna en sorts vördnad inför den verkliga världen och den magi som hon menar faktiskt finns där också:

Man har drömt till en plats där det finns hippogriffer och där det finns drakar och sånt där, men... man på nåt sätt uppskattar den värld vi lever i också, att vi har häftiga djur, vi har... liksom även om vi inte har en hippogriff så har vi en häst, vi har... såna där häftiga saker också.

Analys

Flera av informanterna berättar att moral och värderingar i berättelsen om Harry Potter har varit betydelsefulla för dem. Ungdomarna beskriver att de har tagit till sig många av berättelsens budskap och också agerat enligt dessa i olika vardagliga situationer. Hanna säger till exempel att hon blev mer uppmärksam på mobbningsituationer i sin egen skola efter att ha läst om professor Snape. Julia berättar att professor Dumbledores visdomsord har hjälpt henne att inte grubbla så mycket. Boëthius (1992) menar att textens *diskursiva* karaktär kan vara en anledning till att ungdomar söker sig till litteratur. Det diskursiva tilltalet riktar sig inte till läsarens känslor utan hjälper istället läsaren att skapa ordning och *förstå* sin verklighet (Boëthius, 1992). Jag tolkar det som att informanterna visserligen har kommit i kontakt med sina känslor tack vare textens presentativa karaktär, men att de också har fått hjälp med att hantera dessa känslor tack vare att texten också är diskursiv.

De värderingar som ungdomarna lyfter fram som viktiga i berättelsen om Harry Potter verkar vara just de västerländska och kristna dygder som Dalquist, Lööv och Miegel (1992) menar att ungdomar blir påmind om i fantasyberättelser. Malin nämner till exempel att Harry Potter måste vara modig och ha tillit om han ska kunna lösa sina problem och Klara har influerats till rättrådighet och kärlek efter att ha läst om Lupin. Att moral och värderingar i berättelsen om Harry Potter har varit viktiga för flera av informanterna skulle kunna förstås med hjälp av Ziehes begrepp *ontologisering*, vilket beskrivs av Sernhede (1995). Enligt Sernhede upplever många ungdomar en brist på mening i det moderna samhället där varken tradition eller religion utövas aktivt. Sernhede menar att detta kan leda till ontologisering, vilket innebär att ungdomar söker sig till alternativa arenor i sin jakt efter något att tro på (Sernhede, 1995).

Klara berättar att Harry Potters magiska värld har fått henne att känna ödmjukhet inför den verkliga världen och upptäcka att även den innehåller magi. Jag tycker att Klaras resonemang är intressant att jämföra med Campbells teori som beskrivs av Black (2003). Enligt Campbell är sagans "gudomliga värld" och "den mänskliga världen" i själva verket en och samma värld. Sagans funktion är att göra människor uppmärksamma på den "gudomlighet" som existerar mitt ibland dem och kanske är det just denna gudomlighet som Klara har upptäckt när hon säger att hästar är minst lika fantastiska som hippogriffer.

6.2 Harry Potter-fandomens betydelse för ungdomarna

6.2.1 Nostalgi, eufori & innanförskap

Resultat

Den svenska Harry Potter-fandomen verkar ha kommit igång ordentligt 2007, i samband med att den sjunde och sista boken om Harry Potter släpptes i bokhandeln. Några av informanterna beskriver att de kände ett stort behov av att få stanna kvar i den rusiga stämning som uppstod när den sista boken kom ut och Harry Potter-fansen strömmade samman på internet och i köerna till bokhandeln. De hade vuxit upp med en fot i Harry Potters värld och var ännu inte redo att kliva ur. **Klara** beskriver en sorts blandning av eufori och nostalgi i samband med att den sista boken kom ut:

... första gången jag träffade nån var 2007... vid bok-kön och sånt och det är fortfarande ett utav de trevligaste minnen jag har, vi hade så otroligt kul, vi satt och köade i fjorton timmar tror jag, vi som var där längst... och bara träffade en massa ... underbara personer som... man är... lika på nåt sätt, för vi alla har växt upp på samma sätt och, när Hogwarts.nu stängdes, så var det liksom sådär... en allmän känsla av att... "Nej... det är vår barndom", på nåt sätt, "Vad ska den försvinna för?"

Efter den sista boken spred sig alltså fandomen från internet och ut till verkligheten. Harry Potter-fans började arrangerade träffar, konvent och wizard-rockkonserter. För samtliga informanter verkar det ha varit härligt att få träffa andra fans och flera av ungdomarna berättar att de njöt av att få diskutera Harry Potter i detalj. Vännerna *utanför* fandomen lessnade snabbt på ingående samtal om Harry Potter, men vännerna *inom* fandomen var outtröttliga. Sådär berättar **Malin** om sin upplevelse på ett av Harry Potter-konventen:

Jag kommer ihåg att jag sa på det konventet till nån: "Tänk om livet kunde vara ett Harry Potter-konvent!" (skrattar). Det var sällan som jag kände mig så förstörd av alla runt ikring mig, att man kunde liksom göra en snabb referens till nånting i Harry Potter, även om man pratade om nåt helt annat, om vilken väg man skulle gå för att köpa godis eller nånting, och alla kunde liksom förstå vad man menade, och verkligen vara på samma sida och inte säga "oj, pratar du om det nu igen?". Det var jätte-jätteskönt (skrattar).

En önskan om att få stanna kvar i Harry Potters värld och en iver över att få diskutera Harry Potter verkar inte ha varit det enda betydelsefulla med Harry Potter-fandomen. Flera av ungdomarna nämner att gemenskapen med andra fans har varit jätteviktig eftersom de har haft svårt för att hitta vänner bland jämnåriga i skolan. De beskriver att det kan vara svårt att bli accepterad av andra tonåringar om man hellre pluggar och läser böcker än sminkar sig och går på fest. I skolan har de upplevt ett utanförskap, men inom Harry Potter-fandomen har de hittat en arena där de känner att de passar in och där de äntligen har hamnat i ett "innanförskap". Sådär säger **Julia** om vad fandomen har betytt för henne:

... det jag uppskattar mest är att jag har fått... att jag har fått vänner för livet.

Flera av informanterna säger att det finns normer och värderingar inom fandomen som de uppskattar. Framför allt verkar det handla om att alla ska vara snälla mot varandra och att alla ska få vara med. Samtidigt berättar flera av ungdomarna att det vid några tillfällen har blossat upp konflikter mellan fans i olika delar av landet när man ska komma överens om på vilken ort ett konvent eller en wizard-rockkonsert ska hållas. Några av informanterna säger också att

de tycker illa om att en del medlemmar inom fandomen verkar betrakta sig som ”mer” Harry Potter-fans än andra.

Analys

Flera informanter beskriver att fandomen gav dem en möjlighet att ”stanna kvar” i Harry Potters värld, trots att den sista Harry Potter-boken hade kommit ut. Detta resultat känns igen från Proctors (2009) studie. De kanadensiska Harry Potter-fansen säger också att deras fandom uppstod ur ett behov av att få njutningen av tidigare bokupplevelser att räcka längre. Flera av ungdomarna i min studie verkar ha upplevt tanken på ett liv utan Harry Potter som närmast svindlande. Jag använde tidigare Winnicotts begrepp *övergångsfenomen*, vilket beskrivs av Boëthius (1992), för att försöka förstå den betydelse som berättelsen om Harry Potter har haft för ungdomarna. Jag uppfattade Harry Potters värld som ett övergångsfenomen som gav ungdomarna trygghet och glädje under den ibland stormiga tonårsperioden. Utifrån denna tolkning blir det begripligt att ungdomarna upplevde en känsla av förlust i samband med att den sista boken kom ut. Kanske handlade ungdomarnas engagemang i Harry Potter-fandomen delvis om att de kände ett behov av att få behålla sitt övergångsfenomen.

Samtliga informanter beskriver sina första möten med andra Harry Potter-fans som mycket betydelsefulla. Klara låter nästan euforisk när hon berättar om sin träff med Harry Potter-fans i kön till en bokhandel 2007 och Malin säger att hon önskade att hela livet skulle vara som ett Harry Potter-konvent. Enligt Jenkins (1992) har fans ett stort behov av att ge material (t ex böcker) mening genom att diskutera dem med andra fans. Han säger att ett fans mediekonsumtionsprocess i själva verket *börjar* när en bok är utläst (Jenkins, 1992). Den svenska Harry Potter-fandomens explosion i samband med att den sista boken kom ut tyder på att det ligger något i Jenkins resonemang. Informanternas rusiga känslor i samband med Harry Potter-fandomen skulle också kunna förstås med hjälp av Ziehes begrepp *potentiering*, vilket beskrivs av Sernhede (1995). Kanske sökte sig ungdomarna till fandomen delvis för att den erbjöd en miljö där ingenting kändes tråkigt och för att den utgjorde en skön kontrast till det moderna samhällets rationalitet. Det är ungefär så som Jenkins (1992) beskriver fandomen; som ett slags ”Utopia” präglad av intimitet och kollektivism, långt bort ifrån grå vardag och rutin.

Flera av ungdomarna berättar att de uppskattar fandomens normer och värderingar, att medlemmarna är snälla mot varandra och ser till att alla får vara med. Men informanterna beskriver också att det finns inslag av konflikt inom fandomen. Detta resultat känns också igen ifrån Jenkins (1992) forskning. Jenkins beskriver att det ofta uppstår humanistiska värderingar inom en fandom, men att den trots detta kan rymma fejder och personliga konflikter.

För några av informanterna verkar kamratskapet inom Harry Potter-fandomen ha betytt extra mycket eftersom de har upplevt ensamhet och utanförskap under sin högstadieperiod i skolan. Julia berättar till exempel att det som har betytt mest för henne med fandomen är att hon har fått vänner för livet. Ramström (1994) säger att möjlighet till identifikation är centralt för ungdomar i samband med deras identitetsutveckling och såväl Erling och Hwang (2001) som Nilsson (1998) betonar att gemenskapen i kamratgruppen är mycket viktig för ungdomar när de ska separera från sina familjer och ta reda på vilka de vill vara. Nilsson (1998) menar att de ungdomar som betraktas som ”plugghästar” av sina skolkamrater får ett lågt symboliskt kapital. Deras status inom kamratgruppen blir därmed låg. Han påpekar samtidigt att fritidsaktiviteter ger ungdomar en möjlighet att få sina olika identiteter exponerade och socialt bekräftade (Nilsson, 1998). Sammantaget uppfattar jag det som att Harry Potter-fandomen har

varit en fritidsaktivitet som har haft en mycket stor betydelse för flera av ungdomarna i samband med deras identitetsutveckling. Inom fandomen har de hittat en gemenskap med jämnåriga som de kan identifiera sig med. Inom fandomen har deras intresse för att till exempel läsa böcker och plugga uppfattats som positivt, vilket har genererat ett högt kulturellt, symboliskt kapital (Bjurström, 1997). På så vis har ungdomarna fått hög status inom den kamratgrupp som fandomen utgör, vilket har gett dem en känsla av innanförskap, värde och social bekräftelse (Nilsson, 1998).

6.2.2 ”Javisst, jag är nörd!”

Resultat

Sex av de sju informanterna använder ordet ”nörd” för att beskriva sig själva och sina vänner inom Harry Potter-fandomen. De flesta verkar definiera begreppet ”nörd” som någon som har ett specialintresse som antingen är lite udda eller som utövas på ett ovanligt intensivt sätt. Samtliga relaterar ordet ”nörd” till sitt intresse för Harry Potter, men flera av ungdomarna verkar också betrakta sig själva som ”nördar” på ett mer övergripande plan. Att vara ”nörd” verkar, enligt deras definition, till exempel kunna handla om att man gillar att studera och läsa böcker och har intellektuella intressen. Flera av informanterna säger att det kan vara problematiskt att vara ”nörd” när man är tonåring eftersom man betraktas som annorlunda av sina jämnåriga. Inom Harry Potter-fandomen, däremot, har de känt sig accepterade just som ”nördar”. Så här berättar Karin:

Det har ju varit väldigt betydande för mig att... just hitta en sambörighet i en grupp människor... och att veta att det är okej att vara nörd, liksom... och sådär. // ... jag har fått mycket lättare att vara social och så... nu är jag ju sån... ganska utåtriktad, och jag... har inte så svårt för att prata med människor som jag hade förr.

Några av informanterna tycker att ordet ”nörd” har haft en negativ klang, men att ”nördar” börjar accepteras allt mer i samhället och att ”nördarna” har börjat acceptera sig själva. **Klara** definierar en nörd som någon som inte är rädd för att vara entusiastisk över saker som andra inte tycker är häftiga eller coola. Hon berättar att det numera finns en webbplats på internet för ”neird-fighters” som propagerar för att nördar ska vara stolta över sig själva och kämpa för att bli accepterade i samhället. Enligt Klara har gemenskapen inom Harry Potter-fandomen bidragit till att det har blivit lättare för Harry Potter-fansen att vara *stolta* nördar:

... förut har nörd varit ett väldigt negativt ord, att det har varit nånting man inte vill vara, men jag tror att... vi nördar... har börjat vända på det nu, det är coolt att vara nörd (skrattar). // ... vi är inte ensamma utan vi har varandra i den här nördskapen och så... stöttar man varandra och sen... vänder man det.

Malin definierar en nörd som någon som har ett väldigt stort specialintresse. Precis som Klara tycker hon att ”nörd” är ett begrepp som börjar få en positiv laddning och att gemenskapen inom fandomen har ökat Harry Potter-”nördarnas” självförtroende:

En tjej sa en gång på en Harry Potter-träff att nördarna håller på att ta tillbaka ordet ”nörd”... det tycker jag var bra sagt... // ... just det att vi inte sitter med våra glasögon framför våra datorer en och en utan... vi har liksom börjat få saker att hända. Vi arrangerar saker, vi tar tag i det... ”Varför finns inte det här? Det är bäst vi gör det!”. Och det är lite den attityden som man skulle kunna säga... vi ser oss som nördar som åstadkommer saker. Som använder vårt intresse för att få häftiga saker att hända... och det är väl dit nånstans som... som det här nördbegreppet är på väg, höll jag på att säga. Vi skulle kunna fråga vilket Harry Potter-fan som helst och de skulle stolt svara att ”Javisst, jag är nörd!”.

Majoriteten av informanterna berättar att det finns en mycket stark värme och sammanhållning inom fandomen. **Julia** nämner till exempel att alla som ställer sig på scenen på wizard-rockkonserterna uppmuntras och hyllas oavsett om de är skickliga musiker eller inte. Även **Hanna** beskriver att det finns en positiv kraft inom fandomen som blir extra tydlig på till exempel konvent eller konserter:

... det är ju en stark stämning av "Vi kan" och "Vi tillsammans" liksom... "Vi är starka", liksom. Så... man håller ju ihop i väldigt hög grad. Och det är ju inte så svårt att känna sig välkommen och komma in i umgänget liksom... för alla står ju där med öppna armar ungefär.

Analys

Jag menar att den stora betydelse som Harry Potter-fandomen verkar ha haft för flera av informanterna visar på den viktiga roll som massmedier kan ha i samband med ungdomars identitetsarbete. Tack vare böckerna om Harry Potter och internet har ungdomarna hittat varandra och skapat en gemensam identitet (Askheim & Starrin, 2007). Såväl Sernhede (1996) som Dalquist, Lööv och Miegel (1992) och Nilsson (1998) menar att medier och populärkultur har blivit ett allt viktigare verktyg för ungdomar i deras identitetsutveckling och jag menar att resultatet från min studie stödjer deras resonemang.

Några av informanterna säger att gemenskapen inom Harry Potter-fandomen har gjort det lättare för dem att vara stolta "nördar". Jag menar att detta kan tolkas som en empowermentprocess (Askheim & Starrin, 2007). Inom det kollektiv som Harry Potter-fandomen utgör har dessa ungdomar förstått att de inte är ensamma om att vara "nördar" och känna sig marginaliserade. På så vis har deras självförtroende stärkts och de har kunnat skapa en gemensam identitet som blivit till en *motmakt* (Askheim & Starrin, 2007). Enligt Askheim och Starrin ger motmakt ett oppositionellt kapital, vilket jag utifrån Bourdieus kapitalteori uppfattar som ett slags symboliskt kapital (Bjurström, 1997). Detta kapital har informanterna kunnat använda sig av i sin strävan efter att bli accepterade av andra, "icke-nördar" (Askheim & Starrin, 2007). I samband med detta har de också tagit tillbaka makten över språket, vilket Malin exemplifierar när hon beskriver att "nördarna" håller på att ta tillbaka ordet "nörd" (Askheim & Starrin, 2007).

Enligt Bourdieu blir ett kapital symboliskt (och användbart) först när det erkänns som värdefullt av andra människor inom ett visst fält (Bjurström, 1997). Enligt Nilsson (1998) kan till exempel ungdomar som är duktiga i skolan få ett kulturellt kapital såvida de inte betraktas som "nördar" eller "plugghästar" av sina jämnåriga. Jag tänker att detta resonemang skulle kunna appliceras på samhället i stort; kanske är det så att kunniga människor får ett högt kulturellt kapital så länge som de inte intresserar sig för ett avvikande ämne eller verkar allt för besatta av sin kunskap. Detta skulle i så fall kunna förklara varför flera av de informanter som kallar sig "nördar" verkar ha upplevt sig marginaliserade såväl i relation till jämnåriga skolkamrater som i relation till "samhället". Inom Harry Potter-fandomen, däremot, har deras "nördighet" genererat ett kulturellt kapital (Bjurström, 1997) och tack vare den motmakt som så småningom uppstått inom fandomen har de dessutom fått ett oppositionellt kapital (Askheim & Starrin, 2007) som verkar fungera som valuta även utanför fandomen.

Min tolkning av Harry Potter-fandomen som en arena för empowerment går i linje med Jenkins (1992) forskning om fandomkulturer. Enligt Jenkins bidrar fandomen till empowerment i och med att den tillåter fansen att uttrycka vad de kämpar för och vad de kämpar emot. Jenkins menar att oavsett hur det går med de ideal som eftersträvas inom fandomen så leder empowerment-processen åtminstone till att fansens emotionella styrka ökar

(Jenkins, 1992). Jag menar, precis som Jenkins, att oavsett om Harry Potter-fansen lyckas förändra omvärldens syn på ”nördar” eller inte, så har deras empowerment-process ändå lett till något positivt: de har lyckats förändra sin syn på sig själva.

6.2.3 Läroprocesser

Resultat

Flera av informanterna berättar att de har lärt sig nya saker tack vare sitt intresse för Harry Potter och engagemanget inom Harry Potter-fandomen. Några har bildat wizard-rockband och lärt sig spela instrument. Sådär berättar Malin:

När vi började kunde jag inte spela instrument... det kan jag lite grann nu... jag har satt igång och lära mig grejer.

Några av ungdomarna har fått erfarenhet av organisation och administration genom att vara med och arrangera träffar, konvent och wizard-rockkonserter. Flera av informanterna säger att berättelsen om Harry Potter inspirerade dem att läsa även annan litteratur. Sådär säger **Adam**:

... några månader innan jag tog upp första boken så hade jag varit på utvecklingssamtal och så hade fröken sagt att ”Ja... du läser ju mycket, men du läser inte riktiga böcker”... för jag var helt inne i Kalle Anka och alla serietidningar, men jag hade knappt aldrig rört en bok utanför skolan. Så det var väl det som öppnade mitt bokläsande och sen så har det bara flutit på, så... det var väl lite att... jag upptäckte litteraturen genom Harry Potter.

Hanna berättar att fandomen har inspirerat henne att skriva Harry Potter-fanfiction; egna texter som utgår ifrån den redan existerande berättelsen om Harry Potter. Tack vare att hon var ivrig att läsa de nya Harry Potter-böckerna så fort de kom ut på originalspråket engelska blev hon tvungen att lära sig att behärska språket. Så småningom började hon också skriva fanfiction på engelska. Sådär berättar Hanna:

... jag hade IG i engelska i åttan... men sen så kom den Harry Potter-boken som stod på tur då, på engelska och jag kunde ju inte vänta tills den skulle komma ut på svenska, så jag satte mig med Harry Potter-boken och en ordbok och översatte i stort sett varje ord. Och det var ju rätt drygt, men man lärde sig ju nåt av det. // För att idag så talar jag väl i stort sett flytande engelska och när jag läser eller hör engelska så är det väl för mig ungefär som svenska, och det hade absolut inte varit så utan Harry Potter...

Ett par av informanterna berättar att de har lärt sig att vara mindre blyga och umgås med andra ungdomar på ett avspänt sätt tack vare Harry Potter-fandomen. **Karin** är en av dem:

Jag var ganska såhär, tyst och... sådär, men... när jag började träffa folk därifrån så blev jag liksom... jag vet inte, jag tror det... utvecklade mig väldigt mycket att träffa, liksom bara vilt främmande människor, liksom... // ...just fandomen kan jag verkligen sätta ord på, att det har påverkat mig väldigt mycket. Liksom... hela min... alltså jag skulle va en helt annan... mycket... alltså... jätte... annorlunda person om jag inte hade varit en del av Harry Potter-fandomen.

Analys

Informanternas berättelser om kunskaper som de har fått tack vare berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen påminner om de läroprocesser som Sernhede (1996) och

hans forskarkolleger beskriver i sin studie om rockmusikspelande ungdomar. Några av mina informanter berättar att de har lärt sig att spela instrument, arrangera konvent och sköta hemsidor tack vare Harry Potter. Andra säger att berättelsen om Harry Potter har inspirerat dem att läsa andra böcker och Hanna berättar att hon har blivit bra på engelska genom att översätta Harry Potter från engelska till svenska och skriva fanfiction. Med hjälp av Sernhedes (1996) terminologi tolkar jag detta som att ungdomarna har utvecklat kunskaper på en *objektiv nivå* tack vare sitt intresse för Harry Potter. Karin är en av dem som tydligt uttrycker att hennes kunskaper på den *intersubjektiva* (relationella) *nivån* har ökat tack vare Harry Potter-fandomen (Sernhede, 1996). Hon säger att hon var ganska blyg innan hon började träffa andra Harry Potter-fans och att hon skulle ha varit en helt annorlunda person om hon inte hade varit en del av fandomen.

Ovanstående resultat överensstämmer också med Jenkins (1992) forskning om fandomkulturer. Enligt Jenkins upptäcker fans ofta förmågor och färdigheter hos sig själva när de blir delaktiga inom en fandom, tack vare att de känner sig uppmuntrade på ett sätt som de inte har upplevt tidigare. Att några av ungdomarna har lärt sig spela instrument kan säkert ha att göra med det som Julia beskrev i föregående avsnitt – att alla som ställer sig på scenen på wizard-rockkonserter blir uppmuntrade oavsett om de är duktiga på att spela eller inte. På samma sätt beskriver Karin att den tillåtande atmosfären inom fandomen har fått henne att vara mindre blyg. Jag menar att detta bekräftar Jenkins forskning; tack vare att kulturen inom fandomen är uppmuntrande verkar flera av informanterna ha upptäckt förmågor hos sig själva som de inte varit medvetna om tidigare eller som de inte har vågat plocka fram förut (Jenkins, 1992).

7. Epilog

7.1 Sammanfattning och slutsatser

Syftet med den här uppsatsen har varit att bidra med ökad kunskap om den betydelse som det ungdomskulturella fenomenet Harry Potter kan ha haft för ungdomar. Jag har använt mig av följande forskningsfrågor:

- *Vilken betydelse har berättelsen om Harry Potter haft för ungdomarna i studien?*
- *Vilken betydelse har Harry Potter-fandomen haft för ungdomarna i studien?*

Uppsatsen tar delvis avstamp i Boëthius (1992) tankar om att ungdomars användning av litterära texter är ett viktigt område för ungdomskulturforskning. Den lutar sig också mot Sernhedes (2009) resonemang om ungdomskulturer. Enligt Sernhede kan ungdomskulturer betraktas som ett svar på unga människors behov av att bearbeta sociala, psykiska, kulturella och existentiella villkor. Sammantaget menar jag att uppsatsen bör ha hög relevans för det sociala arbetets praktik.

Min empiri består av intervjuer med sju ungdomar, sex tjejer och en kille, i åldrarna 17 till 23 år. Samtliga har ”vuxit upp” med böckerna om Harry Potter och de är alla aktiva inom Harry

Potter-fandomen. Tidigare forskning som presenteras i uppsatsen rör; ungdomars läsning av fantasy litteratur, fandomkulturer, ungdomskulturella läroprocesser samt ungdomars fritid i det senmoderna samhället. Uppsatsens teoretiska ram består av; teorier om identitet, utvecklingspsykologiska teorier, litteraturvetenskapliga teorier samt teori om empowerment och teori om kapital. Uppsatsens resultat är tematiserat och analyserat med hjälp av tidigare forskning och nämnda teorier. I det följande sammanfattar jag de övergripande slutsatser jag dragit från min studie.

En arena för trygghet och avkoppling under adolescensen. Att få glida in i Harry Potters trygga och välbekanta värld verkar ha varit betydelsefullt för flera av informanterna i samband med adolescensens känslomässiga berg- och dalbana. När den verkliga världen varit komplex och inkonsekvent har Harry Potters värld framstått som tydlig och förutsägbar. Och när den verkliga världen har krävt ständig anpassning och inläring verkar Harry Potters värld ha utgjort en lekfull och vilsam arena. Jag uppfattar det som att såväl berättelsen om Harry Potter som Harry Potter-fandomen har fungerat som *övergångsfenomen* (Boëthius, 1992) för flera av informanterna. Frigörelse och individuation är ett ansträngande arbete och berättelsen och fandomen verkar ha utgjort en trygg och avkopplande bubbla som ungdomarna har njutit av att få glida in i (Boëthius, 1992).

En arena för identitetsutveckling och identitetsarbete. Flera av informanterna berättar att de hade svårt för att identifiera sig med och/eller hitta vänner bland jämnåriga i högstadiet. De föredrog att läsa böcker och plugga framför att festa och sminka sig och kände sig därför inte delaktiga i den övriga tonårgemenskapen. I berättelsen om Harry Potter, däremot, hittade informanterna jämnåriga rollfigurer som de kunde identifiera sig med. Och när ungdomarna så småningom sökte sig till fandomen fick de kompisar med liknande intressen. Jag tolkar det som att identifikationen (Ramström, 1994) med rollfigurer i berättelsen om Harry Potter och kamratskapet (Erling & Hwang, 2001) inom fandomen har betytt mycket för en majoritet av informanterna i samband med deras *identitetsutveckling*. Genom identifikation med rollfigurer och vänner inom fandomen verkar ungdomarna inte ha sökt efter en *ny* möjlig identitet, utan efter en bekräftelse på den redan befintliga identiteten. I linje med detta tolkar jag det som att informanterna har använt sig av Harry Potter som en arena för sitt *identitetsarbete* i det senmoderna samhället där tradition och religion inte längre erbjuder självklar vägledning för hur man ska leva sitt liv (Sernhede, 1995). I berättelsen om Harry Potter och inom fandomen verkar de ha hittat ideal som de trivs med och dessutom en närhet och spänning som har kunnat kompensera för det senmoderna samhällets rationalitet (Sernhede, 1995).

En arena för innanförskap och empowerment. Det utanförskap som flera av informanterna beskriver i relation till jämnåriga under högstadieperioden verkar ha bottnat i en brist på symboliskt kapital (Nilsson, 1998). Att betraktas som en ”plugghäst” av jämnåriga skolkamrater leder till ett lågt symboliskt kapital (och därmed låg status) inom det fält som skolkamratgruppen utgör (Nilsson, 1998). Inom fandomens fält, däremot, har informanternas intellektuella intressen genererat ett högt symboliskt kapital och därmed också ett innanförskap. Sex av sju informanter beskriver sig själva som ”nördar”. Några av dem säger att ordet ”nörd” har haft en negativ laddning men att ”nördarna” nu börjar bli accepterade i samhället och att de dessutom har börjat acceptera sig själva. Informanterna säger också att gemenskapen inom Harry Potter-fandomen har gjort det lättare för Harry Potter-fansen att vara ”stolta” nördar. Jag tolkar det som att Harry Potter-fandomen har utgjort en arena för *empowerment*, vilket har gett informanterna ett ökat självförtroende och ett oppositionellt kapital (Askheim & Starrin, 2007). Tack vare detta kapital har de börjat uppnå acceptans även utanför sin egen grupp.

En arena för läroprocesser. En majoritet av informanterna berättar att de har fått nya kunskaper tack vare berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen. Harry Potter-böckerna har blivit en ingång till annan litteratur och inom fandomen har ungdomarna till exempel lärt sig att spela instrument och organisera träffar. För några verkar fandomen också ha utgjort en trygg arena där de har kunnat träna upp sina sociala färdigheter. Liknande läroprocesser finns beskrivna i den ungdomskulturforskning som Sernhede och hans kolleger har presenterat (Sernhede, 1996).

Uppsatsens forskningsfrågor är vida. Naturligtvis kan man tänka sig att berättelsen om Harry Potter och Harry Potter-fandomen har haft *fler* betydelser för informanterna än de som framkommer här. Med detta sagt tycker jag att studiens resultat ger en fyllig inblick i just det jag avsåg att undersöka, nämligen den betydelse som det ungdomskulturella fenomenet Harry Potter kan ha haft för ungdomar. Jag menar att resultatet stödjer Boëthius (1992) åsikt att litterära texter är ett viktigt område för ungdomskulturforskning. Jag anser också att studien mer än väl bekräftar Sernhedes (2009) påstående om att moderna ungdomskulturer kan säga oss något om unga människors behov av att bearbeta sociala, psykiska, kulturella och existentiella villkor. Enligt min mening råder det ingen tvekan om att fenomenet Harry Potter har haft en mycket stor betydelse för informanterna i alla dessa avseenden. Flera av dem har för första gången blivit delaktiga i en jämnårig social gemenskap tack vare Harry Potter. Flera av dem har fått hjälp med att hantera adolescensens skakiga berg- och dalbana tack vare Harry Potter. Och flera av dem verkar ha hittat ideal, närhet och spänning i Harry Potters värld som har kunna kompensera för det senmoderna samhällets brist på tradition, religion och myter.

7.2 Uppsatsens generaliserbarhet

Tidigare forskning stärker uppsatsens generaliserbarhet när det gäller det resultat som pekar på att en majoritet av ungdomarna har använt sig av fenomenet Harry Potter som ett *övergångsobjekt*. Studierna visar, precis som uppsatsen, att litteraturen erbjuder världar som är lite tryggare och mer lekfulla än den vanliga världen och att fandomkulturen också fungerar som en alternativ värld och en skön kontrast till den grå vardagen. Att fantasyfiktur kan ha en betydelse för ungdomars *identitetsutveckling* bekräftas av den tidigare forskning jag tagit del av. Samtidigt finns det skillnader mellan min uppsats och dessa studier vilket gör det knepigt att jämföra resultaten. Den tidigare forskning jag använt mig av fokuserar framför allt på annan fantasyfiktur (till exempel Tolkiens trilogi *Sagan om ringen*). Dessutom tillkommer genus som en svårbedömd variabel. En absolut majoritet av mina informanter är tjejer medan könsperspektivet varierar i den tidigare forskning jag tagit del av. Jenkins (1992) forskning om fandomkulturer stärker uppsatsens generaliserbarhet när det gäller det resultat som pekar på att Harry Potter-fandomen kan vara en arena för *innanförskap och empowerment*. Å andra sidan har Jenkins inte studerat just Harry Potter-fandom. Sernhede (1996) och kolleger har studerat ungdomskulturella läroprocesser. Deras forskning stärker uppsatsens generaliserbarhet när det gäller det resultat som visar att Harry Potter-fandomen har varit en arena för *läroprocesser*. Som jag tidigare nämnt är det ändå tveksamt om detta resultat går att generalisera med tanke på att mitt informanturval möjligen varit extremt.

7.3 Avslutande diskussion

Under mitt arbete med den här uppsatsen har jag framför allt reagerat på det utanförskap i relation till jämnåriga i högstadiet som flera av mina sju informanter beskriver att de har känt. Ett par av ungdomarna berättar att de har upplevt en mycket stor ensamhet i samband med sitt utanförskap medan andra verkar ha haft vänner och trivts ganska bra i skolan samtidigt som de beskriver att det kan vara svårt att vara tonåring om man föredrar att ”läsa böcker och plugga” framför att ”festa och sminka sig”. Den här sortens utanförskap lyfts, enligt min mening, sällan fram inom socialt arbete. Att ungdomar presterar väl i skolan och har det bra hemma är tyvärr inte en garanti för att de ska känna sig ”innanför”. Jag tror dessutom att ”framgångsfaktorer” kan bidra till att ungdomar blir osynliga, inte bara för sina jämnåriga, utan också för till exempel lärare och skolkuratorer. Som tur är har ungdomar ofta fantastiska strategier för att hantera utanförskap. En del unga hittar innanförskap inom hiphop-kulturen, andra på ”emo-trappan” i Nordstan. Flera av mina informanter har lyckats bryta sitt utanförskap genom att söka sig till fiktiva själsfränder i böckerna om Harry Potter och verkliga själsfränder inom Harry Potter-fandomen. Detta visar, precis som tidigare forskning, att massmedier kan ha en avgörande betydelse för ungdomar i samband med deras identitetsarbete. Tack vare Harry Potter-ungdomarnas berättelser kan vi få en ökad förståelse för hur ”framgångsrika” ungdomars utanförskap kan se ut och kanske också idéer om hur vi, inom ramen för socialt arbete, kan stötta dem i deras utsatta position. Resultatet från den här undersökningen kan inte läggas som ett raster över hela Harry Potter-fandomen eller över skolans värld i stort. Alla mina informanter beskriver inte en känsla av utanförskap. Det finns förstås många ungdomar inom Harry Potter-fandomen som aldrig har upplevt utanförskap och som gillar fandomen av det enkla skälet att de gillar Harry Potter. Det finns säkert också högstadielklasser där ungdomar som gillar att ”läsa böcker och plugga” får ett högt symboliskt kapital och där de tonåringar som söker sin identitet genom att ”sminka sig och festa” hamnar i ett utanförskap. Med detta sagt tycker jag att det utanförskap som flera av mina informanter beskriver måste tas på allvar och lyftas fram bättre inom ramen för socialt arbete.

7.4 Förslag på vidare forskning

I den här uppsatsen har jag valt en närmast explorativ ansats eftersom det saknas tidigare forskning om den svenska Harry Potter-fandomen. Resultatet från min studie visar att en absolut majoritet av de ungdomar som deltar på till exempel konvent och wizard-rockkonserter är tjejer. Jag menar att detta är intressant eftersom tidigare forskning pekar på att flickor har en *lös* anknytning till distinkta subkulturer och en fastare anknytning till sitt hem och sina tjejkompisar (Ganetz, 1991). Ungdomskulturforskning om flickor har därför framför allt fokuserat på så kallad ”bedroom culture” (”flickrums- och väninnkultur”) (Ganetz, 1991). Mot bakgrund av detta tycker jag att det vore intressant att studera Harry Potter-fandomen ur ett genusperspektiv.

Litteraturförteckning

Tryckta källor

- Askheim, O.P., & Starrin, B (Red.). (2007). *Empowerment i teori och praktik*. Malmö: Gleerup.
- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjurström, E. (1997). *Högt & lågt – smak och stil i ungdomskulturen*. Smedjebacken: Boréa Bokförlag.
- Black, S. (2003). The Magic of Harry Potter: Symbols and Heroes of Fantasy. *Children's Literature in Education*. Vol 34, No.3, September 2003. Hämtad november 11, 2010 från <http://www.springerlink.com.ezproxy.ub.gu.se/content/xt7h23t634384024/fulltext.pdf>
- Boëthius, U. (1992). Kontrollerade njutningar. I J. Fornäs, U. Boëthius, H. Ganetz & B. Reimer (Red.), *Unga stilar och uttrycksformer*. Stockholm: Symposion.
- Chriath Ljungberg, S. (2000). *Vad är det som är så bra med fantasy? En undersökning om gymnasieungdomar och fantasy med tonvikten på ungdomarnas egna åsikter*. Uppsala: Uppsala universitet, Biblioteks- och informationsvetenskap. (Magisteruppsats 2006:76). Hämtad november 21, 2010 från <http://www.abm.uu.se/publikationer/2/2000/76.pdf>
- Dalquist, U., Lööv, T., & Miegel, F. (1992). Trollkarlens lärlingar. Fantasykulturen och manlig identitetsutveckling. I A. Löfgren & M. Norell (Red.), *Att förstå ungdom. Identitet och mening i en föränderlig värld*. Stockholm: Symposion.
- Ehrling, A., & Hwang, P. (2001). Sociala relationer. I A. Erling & P. Hwang (Red.), *Ungdomspsykologi: utveckling och livsvillkor*. Stockholm: Natur och Kultur 2001.
- Fornäs, J. (1994). Ungdom, kultur och modernitet. I J. Fornäs, U. Boëthius, M. Forsman, H. Ganetz & B. Reimer (Red.), *Ungdomskultur i Sverige*. Stockholm: Symposion.
- Ganetz, H. (1991). Unga kvinnor? I H. Ganetz & K. Lövgren (Red.), *Om unga kvinnor. Identitet, kultur och livsvillkor*. Lund: Studentlitteratur.
- Jenkins, H. (1992). *Textual poachers: television fans & participatory culture*. New York: Routledge.
- Johansson, S. (2001). *Fantasylitteratur – även för tjejer? Enkäter och intervjuer med läsare och icke-läsare av fantasy*. Borås: Högskolan i Borås, Bibliotekshögskolan. (Magisteruppsats 2001:95).
- Johansson, T. (2006). Att skapa sin identitet: ungdom i ett posttraditionellt samhälle. I A. Frisén & P. Hwang (Red.), *Ungdomar och identitet*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lalander, P., & Johansson, T. (Red.). (2002). *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, S. (2005). Kvalitativ metod – en introduktion. I S. Larsson, J. Lilja & K. Mannheimer (Red.), *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindgren, S. (2009). Dagens ungdom? I S. Lindgren (Red.), *Ungdomskulturer*. Malmö: Gleerup.

- Månson, P (Red.). (1995). *Moderna samhällsteorier. Traditioner, riktningar, teoretiker*. Smedjebacken: Rabén Prisma.
- Nilsson, P. (1998). *Fritid i skilda världar. En undersökning om ungdomar och fritid i ett nationellt och kontextuellt perspektiv*. Ungdomsstyrelsens utredningar 11. Hämtad november 14, 2010 från http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e58a001ca0d101001d431002007e/Fritid_i_skilda_varldar.pdf
- Olin-Scheller, C. (2009). Bortom bokens begränsningar: Om ungas möten med fiktion på nätet. I S. Granath, B. Bihl & E. Wennö (Red.), *Vägar till språk och litteratur*. Karlstad: Centrum för språk- och litteraturredidaktik, Karlstads universitet.
- Proctor, D. (2009). *Harry Potter and the Fan Culture Study*. Burnaby, Canada: Simon Fraser University. (Batchelor-uppsats, Communications 363). Hämtad december 1, 2010 från <http://www.vimeo.com/6001332>
- Ramström, J. (1994). Individ – kollektiv. En omformulering av det psykoanalytiska identitetsbegreppet. I T. Öhlund & G. Bolin (Red.), *Ungdomsforskning – kritik, reflektioner och framtida möjligheter*. Stockholm: Ungdomskultur vid Stockholms universitet.
- Rowling, J.K. (1999). *Harry Potter och De Vises Sten*. Stockholm: Tiden.
- Rowling, J.K. (2000). *Harry Potter och Hemligheternas kammare*. Stockholm: Tiden.
- Rowling, J.K. (2001). *Harry Potter och Fången från Azkaban*. Stockholm: Tiden.
- Rowling, J.K. (2001). *Harry Potter och Den flammande bägaren*. Stockholm: Tiden.
- Rowling, J.K. (2004). *Harry Potter och Fenixorden*. Stockholm: Tiden.
- Rowling, J.K. (2006). *Harry Potter och Halvblodsprinsen*. Stockholm: Tiden.
- Rowling, J.K. (2007). *Harry Potter och Dödsrelikerna*. Stockholm: Tiden.
- Sernhede, O. (1995). *Modernitet, adolescens och kulturella uttryck*. Göteborg: Kompendiet.
- Sernhede, O. (1996). *Ungdomskulturen och de Andra. Sex essäer om ungdom, identitet och modernitet*. Göteborg: Bokförlaget Daidalos AB.
- Sernhede, O. (2008) Ungdomskulturer som sökande rörelser i det moderna. I *Ungdomskulturer – äger eller suger?* Svenskläraryrskrift 2008. Hämtad januari 12, 2011 från <http://www.provlas.se/svensklararforeningens-arsskrift-arsskrift-2008/>
- Sernhede, O. (2009). Unga subkulturer. I S. Lindgren (Red.), *Ungdomskulturer*. Malmö: Gleerup.
- Sutherland Borah, R. (2002). Apprentice Wizards Welcome: Fan Communities and the Culture of Harry Potter. I L. A. Whited (Red.) *The Ivory Tower and Harry Potter*. Columbia och London: University of Missouri Press.
- Svenning, C. (2003). *Metodboken*. Eslöv: Lorentz Förlag.
- Thomassen, M. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis. Introduktion i vetenskapsfilosofi*. Malmö: Gleerup.
- Ulfgard, M. (2002). *För att bli kvinna – och av lust: en studie i tonårsflickors läsning* (avhandling för doktorsexamen, Lunds universitet, 2002).

Unnerståle, M. (2005, november). Potterfeber: Vem är Harry Potter? *Nationalencyklopedin*. Hämtad november 18, 2010 från http://www.ne.se/rep/potterfeber-vem-%C3%A4r-harry-potter?i_h_word=harry+potter

Elektroniska källor

Fandom. (n.d.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad november 19, 2010 från <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/fandom>

Fantastisk berättelse. (n.d.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad november 19, 2010 från <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/fantastisk-berattelse>

Fantasy. (n.d.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad November 19, 2010 från <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/fantasy>

The Guardian (2008, juni 18). Harry Potter breaks 400m in sales. Hämtad november 24, 2010, från <http://www.guardian.co.uk/books/2008/jun/18/harrypotter.news>

Harry Potter. (n.d.). I *Nationalencyklopedin*. Hämtad november 24, 2010 från <http://www.ne.se.ezproxy.ub.gu.se/lang/harry-potter/488942>

Hogwarts.nu. Hämtad november 24, 2010 från <http://www.henrikskoth.se/hogwarts.html>

Pottersajten. Hämtad november 24, 2010 från www.pottersajten.com

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. Hämtad februari 2, 2011 från http://www.vr.se/download/18.7f7bb63a11eb5b697f3800012802/forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf

Intervjuguide

Personuppgifter

- Ålder och kön
- Sysselsättning
- Boende
- Landsbygd eller stad?

Intresset för Harry Potters värld - upprinnelse

- När och hur kom du i kontakt med Harry Potter? Böcker/film?
- Minns du dina första reaktioner på berättelsen? Kan du beskriva?
- När blev du ett "Harry Potter-fan"? Genast eller senare? Hur gick det till?

Intresset för Harry Potters värld/paralleller med den egna världen

- Vilken betydelse har berättelsen om Harry Potter för dig? (Rollfiguren Harry Potter, trollkarlsskolan Hogwarts, övriga rollfigurer, magiska inslag)
- Finns det något som du tycker illa om eller tar avstånd ifrån i berättelsen om Harry Potter?
- Hur skulle du beskriva skillnader och likheter mellan Harry Potters värld och den "verkliga världen"?
- Finns det inslag i berättelsen om Harry Potter som påminner dig om dig själv och ditt eget liv? I så fall vilka och på vilket sätt?
- Vilken betydelse tror du att berättelsen om Harry Potter har och har haft för dig i ditt eget liv? På vilket sätt tror du att berättelsen har påverkat dig?

Om gemenskapen inom Harry Potter-fandomen

- Hur och när kom du i kontakt med Harry Potter-fandomen?
- I vilken utsträckning är du/har du varit engagerad i Harry Potter-fandomen? (Internet, konvent, övriga träffar, annan kontakt).
- Kan du berätta lite om hur umgänget ser ut inom Harry Potter-fandomen? (Former, aktiviteter, ålders- och könsfördelning, samtalsämnen, ev jargong, stämning osv).
- Vilken betydelse har det haft för dig att träffa andra Harry Potter-fans? Vad uppskattar du mest? Något du inte uppskattar?
- Hur skulle du beskriva ungdomarna inom Harry Potter-fandomen? Ser du några likheter mellan er, förutom ert intresse för Harry Potter?

Övrigt

- Finns det något mer som du tycker är viktigt att berätta för att jag bättre ska förstå varför berättelsen om Harry Potter och gemenskapen inom Harry Potter-fandomen är betydelsefull för dig?

Informationsbrev

Tack för att du vill medverka i min c-uppsats! Med hjälp av det här brevet vill jag presentera mig själv, syftet med studien och hur jag tänker använda mig av de intervjuer jag gör.

Jag heter Åza Svensson och läser Socionomprogrammets sjätte (näst sista) termin vid Göteborgs universitet. I min c-uppsats vill jag undersöka vilken betydelse berättelsen om Harry Potter och gemenskapen inom Harry Potter-fandomen kan ha för ungdomar. Jag är till exempel intresserad av vilken mening Harry Potters värld har för dig och vad det betyder för dig att träffa andra ungdomar som också är fascinerade av Harry Potter.

Jag planerar att göra åtta intervjuer med ungdomar som är engagerade i Harry Potter-fandomen. Varje intervju tar högst en timma. Jag kommer att spela in intervjuerna för att få korrekta citat. Det som sägs i intervjuerna används bara i studien och ingen obehörig kommer att få tillgång till bandinspelningarna. Samtliga intervjupersoner blir anonyma i den färdiga uppsatsen. Din medverkan är frivillig och du kan när som helst välja att avbryta ditt deltagande i studien.

När min uppsats är färdig och godkänd av Göteborgs universitet skickar jag gärna ett exemplar till dig.

Har du några frågor eller funderingar? Hör i så fall av dig till mig och/eller min handledare.

Åza Svensson
Telefonnummer
E-postadress

Manuela Sjöström
E-postadress
(Handledare)